

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра стилістики та мовної комунікації

**Репрезентація українського обрядового фольклору зимового
календарного циклу в сучасному жанровому синкретизмі
віртуальних медіа**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «магістр»
студентки II курсу магістратури,
галузь знань 03 Гуманітарні науки,
спеціальність – 035 Філологія / 035.01,
освітня програма *«Українська філологія та
західноєвропейська мова»*
Іванни Сергіївни ГУМЕНЮК

Науковий керівник – к. філол. н., доц.
Юлія ДЯДИЩЕВА-РОСОВЕЦЬКА

«Допущено до захисту»

Протокол засідання

кафедри стилістики та мовної комунікації

протокол №__ від «__» _____ 2024 року

завідувач кафедри _____ (підпис)

чл.-кор. НАН України,

д.філол. н., проф. Лариса ШЕВЧЕНКО

КИЇВ
2024

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	4
ВСТУП	6
РОЗДІЛ І. СПЕЦИФІКА ЖАНРОВОГО РОЗМАЇТТЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВІРТУАЛЬНИХ МЕДІА	10
1.1 Загальний огляд підходів до жанрової класифікації медіатекстів	10
1.2 Представленість інформаційних жанрів у системі сучасних медіа	15
1.3 Репрезентація аналітичних жанрів у віртуальних медіа	24
1.4 Специфіка синкретизму художньо-публіцистичних жанрів у медіапросторі	28
РОЗДІЛ ІІ. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ОБРЯДОВОГО ФОЛЬКЛОРУ ЗИМОВОГО КАЛЕНДАРНОГО ЦИКЛУ	34
2.1 Специфіка українського обрядового фольклору зимового календарного циклу	34
2.2 Хронологічний аспект зимового календарного циклу в контексті української обрядовості.....	41
2.3 Світоглядний аспект українського обрядового фольклору зимового календарного циклу	53
РОЗДІЛ ІІІ. РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ КАЛЕНДАРНИХ СВЯТ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ	56
3.1 Жанроцентричний аналіз українських календарних свят зимового циклу представлених у віртуальних медіа	56

ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ.....	81

АНОТАЦІЯ

Магістерську роботу присвячено вивченню репрезентації українського обрядового фольклору зимового календарного циклу в сучасному віртуальному медіапросторі. У дослідженні сфокусовано увагу на жанроцентричному аналізі українських календарних свят зимового циклу представлених у віртуальних медіа. З метою досягнення поставленої мети, в теоретичних розділах було досліджено особливості жанрової класифікації медіатекстів і специфіку дослідження та сприйняття українського обрядового фольклору зимового календарного циклу, шляхом застосування компаративного, типологічного та описового методів. Для жанроцентричного аналізу українських календарних свят зимового циклу, представлених у віртуальних медіа, було використано порівняльно-стилістичний метод. Новизна дослідження полягає в проведенні мовностилістичного аналізу текстів інформаційних, аналітичних, художньо-публіцистичних медіажанрів, в яких відбувається репрезентація українського обрядового фольклору зимового календарного циклу. Також було досліджено процес гібридизації медіажанрів та вплив цих процесів на репрезентацію зимової календарної обрядовості в сучасному інтернет-просторі та різноманітні форми репрезентації зимового циклу свят у медіа. Результатом дослідження стало визначення найпоширеніших жанрів, в яких відбувається репрезентація української календарної обрядовості, шляхом аналізу медіатекстів в сучасному жанровому синкретизмі віртуальних медіа, дослідження мовностилістичних особливостей представлених текстів. Ця тема є актуальною не лише для наукових досліджень, але й для практичного застосування, сприяючи розвитку культурних ініціатив та формуванню медіастратегій, спрямованих на збереження та популяризації культурної спадщини.

Ключові слова: медіатекст, жанрова диференціація медіатекстів, календарна обрядовість, репрезентація фольклору, цикл зимових свят, гібридизація жанрів в інтернет-просторі.

The master's thesis is devoted to the study of the representation of Ukrainian ceremonial folklore of the winter calendar cycle in the modern virtual media space. The study focuses on the genre-centric analysis of Ukrainian calendar holidays of the winter cycle represented in virtual media. In order to achieve this goal, the theoretical sections examine the peculiarities of the genre classification of media texts and the specifics of the study and perception of Ukrainian ceremonial folklore of the winter calendar cycle, using comparative, typological and descriptive methods. The comparative and stylistic method was used for the genre-centric analysis of Ukrainian calendar holidays of the winter cycle presented in virtual media. The novelty of the study lies in the linguistic and stylistic analysis of texts of informational, analytical, artistic and journalistic media genres, which represent Ukrainian ceremonial folklore of the winter calendar cycle. The process of hybridisation of media genres and the impact of these processes on the representation of winter calendar rituals in the modern Internet space and various forms of representation of the winter holiday cycle in the media were also studied. The research resulted in the identification of the most common genres in which the Ukrainian calendar rituals are represented by analysing media texts in the modern genre syncretism of virtual media, and studying the linguistic and stylistic features of the presented texts. This topic is relevant not only for scientific research, but also for practical application, contributing to the development of cultural initiatives and the formation of media strategies aimed at preserving and popularising cultural heritage.

Key words: media text, genre differentiation of media texts, calendar rituals, representation of folklore, cycle of winter holidays, hybridisation of genres in the Internet space.

ВСТУП

Зі стрімким розвитком цифрових та мережевих технологій відбуваються тектонічні зміни в сприйнятті інформації. Паралельно з глобалізацією розвивається й прагнення суспільства до самоідентифікації. Важливим аспектом самовизначення є збереження тяглості та сталості традицій. Одним з основних механізмів передачі цілісної системи національних цінностей від покоління до покоління є календарні свята.

Дійсно, від самого початку процесу збирання, систематизації та наукового осмислення фольклору почали висловлюватися гіпотези про його неминучий занепад, проте сучасний етап, підтверджує собою еволюцію сприйняття фольклору, жанрових форм його поширення та репрезентації в сучасному медіапросторі.

Повномасштабне вторгнення росії на територію України докорінно змінило свідомість українського суспільства, що, в свою чергу, спровокувало підвищений інтерес до пізнання історичного минулого та традицій нашого народу. Породивши стан невизначеності, війна сприяла інтенсифікації пошуку стабільних основ, норм і констант, які можна віднайти в традиційному минулому. Тепер фольклор сприймається не лише як поетичне минуле, а стає повсякденною ментальною репрезентацією, відображенням повсякчасного сприйняття життя.

У середовищі розвитку сучасного медіапростору та культурної динаміки тема дослідження є дуже актуальною. Розгляд обрядового фольклору зимового календарного циклу в контексті його репрезентації в сучасних українських віртуальних медіа відкриває перед дослідниками та суспільством широкі горизонти для розуміння впливу цифрової трансформації на культурний ландшафт та ідентичність. Вивчення цієї теми дозволить зрозуміти, як нові медійні формати впливають на передачу традиційних цінностей, сприяючи збереженню та розширенню культурного капіталу. Ця тема є актуальною не

лише для наукових досліджень, але й для практичного застосування, сприяючи розвитку культурних ініціатив та формуванню медіастратегій, спрямованих на збереження та популяризації культурної спадщини.

Модифікація медіажанрів нам змогу простежити трансформацію головних фольклорних компонентів у колективній свідомості українців, їхнє ставлення до подій сучасності та способи прийняття ситуації.

Актуальність дослідження. У сучасному світі, охопленому стрімким розвитком масових комунікацій та технологій, виникає актуальна потреба в дослідженні ролі та представлення українського обрядового фольклору зимового календарного циклу в віртуальному медіапросторі. Зростання впливу інтернету та мережевих платформ значно розширило можливості репрезентації традицій та свят, а також відкрило нові шляхи для їх інтерпретації та сприйняття.

Новизна дослідження полягає в проведенні мовностилістичного аналізу текстів інформаційних, аналітичних, художньо-публіцистичних медіажанрів, в яких відбувається репрезентація українського обрядового фольклору зимового календарного циклу. Інтернет-простір став новим середовищем для розвитку та функціонування фольклору. Вивчення сучасних жанрових підходів та тенденцій поширення інформації про обрядовість зимового календарного циклу в українському віртуальному медіапросторі є актуальним питанням сьогодення.

Об'єкт дослідження: жанрове розмаїття сучасних віртуальних медіа, в яких відбувається представлення українського обрядового фольклору зимового календарного циклу

Предмет дослідження: процес гібридизації медіажанрів та вплив цих процесів на репрезентацію зимової календарної обрядовості в сучасному інтернет-просторі.

Мета дослідження: здійснення аналізу жанрових форм, в яких відбувається репрезентація українського обрядового фольклору зимового календарного циклу, виявлення домінантних медіажанрів, через які

представлення української календарно-обрядової традиції є найбільш ефективним та актуальним.

Головними **завданнями** нашої магістерської роботи є:

- проаналізувати історіографію дослідження та підходи до проблеми жанрового розподілу сучасних віртуальних медіа;
- дослідити особливості архітекτονіки текстів медіажанрів та їх внутрішню класифікацію;
- проаналізувати трансформацію жанрів в медіа, орієнтуючись на показники динамічності розвитку медіапростору;
- дослідити історіографію дослідження української календарної обрядовості шляхом огляду фундаментальних праць фольклористів;
- дослідити хронологічний та світоглядний аспекти зимового календарного циклу в контексті української обрядовості;
- виконати жанроцентричний аналіз українських календарних свят зимового циклу представлених у віртуальних медіа
- представити найефективніші методи репрезентації українського обрядового фольклору зимового календарного циклу в сучасному жанровому синкретизмі віртуальних медіа

Теоретико-методологічну основу дослідження складають наукові праці таких дослідників, як: Л.І. Шевченко, Д.Ю. Сизонов, В.М. Дрешпак, К. Брінкер, М.В. Чабаненко, І.Ю. Тонкіх, О.О. Потебня, П.П. Чубинський, О.І. Воропай, В.К. Борисенко.

Під час проведення дослідження були використані такі **методи**:

- компаративний (виявлення тенденцій у використанні різних медіажанрів з метою репрезентації обрядового фольклору зимового календарного циклу);
- типологічний метод (виділення актуальних жанрів для представлення інформації про народний зимовий календар у віртуальних медіа).

— порівняльно-стилістичний метод (порівняння стилістичних систем, представлених в медійних жанрах)

— історичний (дослідження історіографії дослідження обрядового фольклору зимового календарного циклу);

— описовий (опис ознак медіажанрів сучасного віртуального простору та особливостей їх функціонування);

Структура роботи. Робота складається з анотації, вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ I

СПЕЦИФІКА ЖАНРОВОГО РОЗМАЇТТЯ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ВІРТУАЛЬНИХ МЕДІА

1.1 Загальний огляд підходів до жанрової класифікації медіатекстів

Кінець 20-го — початок 21-го століть вирізняється стрімким прогресом засобів масової комунікації та новітніх інформаційних технологій. Динамічний розвиток традиційних ЗМІ та поширення впливу мережі «Інтернет» посприяли створенню єдиного інформаційного простору, сформованого з конвергенції безлічі медіа-потоків. Інтернет і пов'язані з ним технології зосередили своє лідерство в світі як основний засіб масової комунікації та стали домінуючим джерелом інформації, гарантуючи функціонування та поширення великих обсягів новин і матеріалів. Звичайно, стрімке зростання мас-медіа не обійшлося без наслідків для поширення мови та культури.

Слід зазначити, що українські медіалінгвістичні дослідження як окрема галузь філології, з індивідуальною проблематикою, методикою аналізу й системою наукових понять пов'язуються з достатньо пізнім періодом модерного часу – з останньою третиною ХХ ст. Такі обставини здебільшого можна постити поза контекстом мови. Йдеться про об'єктивні обставини, до яких відносимо «складну історію становлення нової української літературної мови, зі статусними обмеженнями щодо суспільних і комунікативних функцій при відсутності національної держави». [45]

Відрізняючись від звичайного тексту, медіатекст є складним утворенням, створеним у процесі масовоінформаційної діяльності та масової комунікації з метою впливу та переконання. Таким чином, медіатекст можна розглядати як особливий тип важливого та інформаційного дискурсу. У своїй статті Д. Сизонов висловив думку, що «Медіатекст – це різновид тексту, розрахованого на масову аудиторію, що характеризується поєднанням вербальних і медійних одиниць і

особливим типом автора, а також має виражену прагматичну спрямованість». [38, с.392]

Поле сучасної комунікації має чітку тенденцію до мережецентричності. Технологічний прогрес, всеосяжна еволюція та пріоритети світового суспільства впливають на способи та форми репрезентації актуальної інформації в інтернет-просторі. Цей процес можна пов'язати насамперед з тим, що лінгвістичні та формальні медіа-інструменти хоч і мають універсальні та незмінні характеристики, проте перебувають в прямій залежності від різноманітних позамовних чинників.

Медіатекст, як продукт засобів масової інформації, спрямований на реалізацію визначеної прагматичної цілі, яка може змінюватись залежно від жанрової специфіки тексту. Кожен жанр медійного тексту має конкретну роль і функцію в системі ЗМІ й окреслюється чіткою композиційною організацією матеріалу.

Особливістю сучасної медалінгвістики є розмаїття критеріїв класифікації жанрів. Причиною цьому є жанрово-синхронна природа медіасфери та динаміка жанрових змін в медіакомунікації. Шевченко Л.І наголошує, що «строгий поділ за жанрами є актуальною теоретичною проблемою, але розвиток жанрів у сучасних ЗМІ дозволяє спостерегти їх дифузність, певний синкретизм форм і мовних характеристик, появу нових жанрових утворень та інше». [40, с.125] Лінгвістика тексту все ще стикається з проблемою типології медіатекстів і розподілу їх на категорії відповідно до змісту, структурно-композиції та жанрово-стилістичного рівня. Комунікація в інтернеті швидкоплинна, саме тому найбільше схильна до жанрових змін та міжстильової дисперсії.

З точки зору журналістики також варто звернути увагу на те, що завдяки тому, що межі жанру в інтернет-медіа постійно змінюються та еволюціонують, часто з'являються гібридні жанри, які не мають аналогів у паперових ЗМІ. Аналіз наукових концепцій свідчить про те, що пошук спільних характеристик для класифікації жанрів в інтернеті продовжується. Дослідники намагаються

розробити універсальне визначення поняття «жанр», яке стане актуальним для мережі «Інтернет», тому останнім часом активно використовуються такі терміни, як «віртуальний жанр», «цифровий жанр», «електронний жанр», «жанровий формат віртуального дискурсу», «гіпержанр». Український науковець А. Захарченко зауважує, що не варто використовувати традиційне визначення і пропонує модифіковане: «жанр в інтернеті – усталений тип твору, який склався історично і відрізняється особливою комунікативною метою або способом публікації». [16, с.26]

Медіалінгвісти Київського національного університету ім. Т. Шевченка визначають термін жанр як «історично та функціонально сформовані певні конститутивні та конструктивні моделі текстів. Традиційно основними факторами, що конституують жанр, є об'єкт, що розглядається, функція об'єкта, що розглядається, і метод розгляду. Кожен жанр має свою особливу форму і мовні та стилістичні засоби, які характеризують його в системі функціональних стилів». [29, с.67]

У своїй статті медіалінгвіст Д. В. Дергач відзначив, що «російські філологи (Я. Засурський, В. Дементьєв, О. Тертичний, Л. Дускаєва, Т. Шмельова, В. Салімовський, С. Корконосенко, В. Ворошилов та ін.), досліджуючи різні медійні жанри, спираються, в першу чергу, на текстотвірні чинники — об'єкт, предмет, тему, функції, мету, композиційно-структурні особливості запропонованої інформації, — співмірні з журналістським розумінням медіажанру, або мовного жанру в медіа, як «стійкої моделі взаємодії смислових позицій журналіста й адресата, здійснюваної в цілях досягнення авторського задуму». [12, с. 27]

Німецький лінгвіст Клаус Брінкер у посібнику «Лінгвістичний аналіз тексту» виділив п'ять медіажанрових груп: оперативно-новинні, оперативно-дослідницькі, дослідницько-новинні, безпосередньо дослідницькі та дослідницько-образні. Кожна з цих груп має свої особливості та ключову мету.

Якщо ми говоримо про оперативно-новинні медіатексти, то Брінкер зазначає, що їх головною метою є трансляція нової для реципієнта інформації. Таким чином до цієї групи ми відносимо замітки та будь-які їх різновиди.

Оперативно-дослідницькі тексти характеризуються тим, що окрім передачі нової інформації відбувається надання тлумачення отриманого повідомлення. До оперативно-дослідницьких медіатекстів можна віднести інтерв'ю, репортажі, звіти тощо.

Дослідницько-новинні медіатексти вирізняються актуальністю теми, з викладу факту на його інтерпретацію, коментар. Таким чином до цієї групи відносимо кореспонденцію, коментар, колонку або ж рецензію.

Для дослідницьких текстів характерний принцип індивідуальності, оскільки в центрі уваги читача опиняється система міркувань медійника. В таких текстах увага акцентується не на описі фактів, а на їх логіко-раціональному аналізі.

Для останньої, дослідницько-образної групи медіатекстів, характерний метод образного пізнання дійсності, виразний психологізм при зображенні внутрішнього світу особистості. Мова йде про нарис, есе або ж фейлетон. [47]

Сучасна теорія медіа зосередилася на двох показниках: інформаційне тло, а також потенціал засвоєння та поглинання інформації. Дотримуючись цього принципу науковці виділяють новинні, проблемно-аналітичні, художньо-аналітичні, розважальні, культурно-просвітницькі та інтерактивні медіажанри. [40, с.126 -127]

Бразильський дослідник Ж. М. де Мело розрізняє жанри за двома основними ознаками: формальними особливостями твору та його соціальною функцією, яку він визначає наступним чином. За цим принципом він виділяє наступні групи жанрів: інформативні (коментарі, новини, репортажі, інтерв'ю); ті, що ми розуміємо (редакційні статті, коментарі, статті, огляди, колонки, карикатури, листи, хроніка); ті, що ми інтерпретуємо (аналізи, профілі, огляди,

опитування, опитування, інтерв'ю); відволікаючи (різні історії); практичні (показчики, цитати, сценарії, сервіси). [51]

Більшість класифікацій медіажанрознавства ґрунтуються на об'єкті, який відображає інформаційну реальність, цільовій установці, методах, які відображають медіакомунікацію, критеріях формування тексту й специфіці мови та стилю.

І медіастилістичний, і журналістський підходи до проблеми жанрового розподілу дозволяють зосередитися на таких традиційних класифікаціях медіажанрів: інформаційний, аналітичний і художньо-публіцистичний. Проте оскільки мультимедійність стає визначальним фактором жанрових трансформацій, науковці розглядають як реалії та тенденції розвитку медіажанрології зміни в системі традиційних класифікацій та появу нових жанрів: ремклармних та нежанрів. У підручнику «Теорія медіалінгвістики» науковці зазначають, що «особливим предметом жанрології є екранні медіа як об'єкт актуального наукового аналізу. У цій групі жанрів виразно спостерігаємо тенденцію до розширення предметного поля медіалінгвістики, зображальний синкретизм, нові технології впливу на масового реципієнта, застосування ефективних комунікативних стратегій і тактик, що засвідчують водночас зміни суспільної свідомості у сприйнятті інформації». [40, с.129]

Підсумовуючи, варто зазначити, що сучасна медіалінгвістика як інноваційна наука ХХІ століття, що має велику актуальність та потенціал, вже почала формувати власну методологію та генологію, проте оскільки медіатекст є багатокомпонентним утворенням, сформованим у процесі довготривалої діяльності та масової комунікації, існує багато підходів та методів жанрової класифікації текстів в медіапросторі. З теоретичної точки зору медіалінгвістики всі жанрові утворення повинні розглядатись під кутом зору, що відображає внутрішній потенціал мови та її функціонально-комунікативні ресурси у зв'язку з формальними та лінгвістичними особливостями, визначеними жанром. Нині при аналізі текстів мас-медіа необхідно звертати увагу на гетерогенність жанрів,

оскільки комп'ютерний дискурс характеризується різноманітністю жанрів та їх еволюцією. В цьому дослідженні ми керуватимемося традиційною класифікацією на традиційну класифікацію медіажанрів, яка імпонує і медіалінгвістичному, і журналістському підходам, а саме поділ на інформаційний, аналітичний та художньо-публіцистичний жанри текстів у віртуальному медіапросторі. В наступних підрозділах ми детальніше ознайомимось із особливостями архітекτονіки текстів цих жанрів та їх внутрішньою класифікацією.

1.2 Представленість інформаційних жанрів в системі сучасних медіа

Інформаційні жанри складають основу жанрової системи сучасних медіа. Тексти, які продукуються в цих жанрах нині становлять значну частину масового інформаційного потоку. Інформаційні жанри визнані основними носіями оперативної інформації. Вони дають можливість аудиторії на власні очі спостерігати за тим, що відбувається та зрештою, формувати для себе конкретні образи світу.

Основним базовим елементом цієї категорії жанрів є факти. Інакше кажучи, новинні медіа неможливі без фактів і подій. Основою медійної роботи в інформаційному жанрі фігурує новина як просте повідомлення про певні факти завжди є фундаментальною. Водночас новина – це не просто точна і зрозуміла інформація про факти, оскільки вона має бути актуальною, важливою та такою, що закриває потреби реципієнта.

Інформаційні медіатексти спрямовані на швидку фіксацію певних фактів, або ж документування певного явища. Під час роботи з матеріалами в інформаційному жанрі працівники ЗМІ збирають інформацію за допомогою інтерв'ю, спостереження, ресерчінгу документів. До мови інформаційного жанру

висуваються особливі вимоги: з одного боку, вона має бути максимально стислою і точною, з іншого - передавати оперативну інформацію.

До інформаційних жанрів відносять замітку, звіт, інтерв'ю, репортаж та інформаційну кореспонденцію. Головним фундаментальним елементом цього жанру є факт. Іншими словами, якщо немає факту чи події, не може бути і інформаційної журналістики.

В. М. Дрешпак звертає увагу на те, що у вітчизняній традиції журналістичнознавства до творів інформаційних жанрів зазвичай зараховують:

- замітку (її різновидами також можна назвати такі жанри, як фотоінформація, фотоілюстрація, ілюстративна інфографіка, усне повідомлення на радіо, телебаченні, інформаційний сюжет на радіо, телебаченні, рухомий рядок);

- звіт (фотозвіт, радіо-, відеозвіт, трансляція, з відносно нових телевізійних форматів близьким є стрім);

- інтерв'ю;

- репортаж (фото-, радіо-, відеорепортаж). [15, с.33]

У західноєвропейській журналістиці, німецькій зокрема, розглядають інакші підходи до класифікації інформаційних жанрів медіатекстів. Деякі науковці зараховують до інформаційних такі жанри як новина, кореспондентське повідомлення, репортаж, нарис, інтерв'ю, опитування. А німецькі журналісти П.-Й. Раузе та В. Шнайдер обмежуються лише новиною та інтерв'ю, зараховуючи репортаж до розважальної журналістики. [22]

В інформаційному жанрі існують широкі можливості для взаємопроникнення. Простеживши, як і чому виникає явище дифузії в інформаційних жанрах, можна зробити висновок про запит аудиторії на комплексне відтворення фактів дійсності з інформацією та поясненням. В інформаційному жанрі інформація про подію поєднується з оцінками та інтерпретаціями, які дають різні автори. Ірина Тонкіх наголошує на тому, що інформаційні жанри мультимедійної журналістики «мають великий арсенал

засобів виразності: текст; статичне зображення; фотоілюстрація; фотострічка; фотогалерея; малюнок; схема; діаграма; мапа; інфографіка; аудіоподкасти; відеозображення». [18, с. 66]

Останнім часом розвиток новинних жанрів пов'язують з тенденціями на більш персоналізований підхід до подачі інформації – антропоморфізм. Це пов'язано з тенденцією до диверсифікації медіапростору. Також слід зазначити, що сучасні медіа стають більш глобалізованими та суб'єктивізованими. Сенс цього полягає в тому, щоб публікувати новини, які викликають резонанс та гостру реакцію реципієнта, а не новини, які дійсно мають значення. Хоча більшість онлайн-медіа транслюють повідомлення від передових інформаційних агентств, проте переписування деформує смислові акценти, а використання експресивної лексики та гра слів призводить до маніпулювання думками читачів, формуючи у реципієнтів відповідне ставлення до описуваних подій.

Звертаючись до сучасних тенденцій в репрезентації інформаційних жанрів не можна не підняти питання мультимедіатизації та візуалізації текстів. Останнє десятиліття стало часом шаленої еволюції візуального контенту, це явище можна пов'язати з технологічним прогресом, появою соцмереж та різноманітних додатків. Сучасні споживачі вже не готові сприймати лише текст, оскільки вербальний контент не здатен привернути і утримувати увагу користувачів.

Особливістю сучасного медіапростору є використання інфографіки. Інфографіку можна розглядати і як ілюстративні елементи інших типів матеріалів, і як самодостатні візуальні твори. Зрештою, інфографіка може виконувати не лише ілюстративну функцію, оскільки широке використання таких матеріалів відображає сучасну тенденцію візуалізації інформації в медіапросторі та зростаючий вплив якості дизайну на вподобання аудиторії. Насиченість та актуальність інформації - ключові якості, які медіа шукають в інфографіці.

Для подальшого дослідження нам необхідно більш ґрунтовно дослідити жанри, які науковці класифікують як інформаційні. Нижче розглянемо найпоширеніші з них.

Новини – є основою контенту абсолютної більшості медіа, які існують в мережі «Інтернет». Сучасні медіалінгвісти визначають жанр новин як актуальні відомості, інформацію, повідомлення про найважливіші події в країні та світі. [32, с.131-133] Новину можна вважати домінантою та фундаментом інформаційних медіатекстів. Новинна цінність цих матеріалів має ґрунтуватися на фактах і бути точно сформульованою. Інформативні та добре задокументовані новини мають чітко спиратись на факти, посилатися на документи, статистичні дані та свідчення уповноважених осіб. Новинна інформація повинна мати характеристику релевантності, неупередженості, конструктивізму, оперативності та лапідарності.

Заміткою прийнято вважати – невеликий за обсягом інформаційний медіажанр, основною ознакою якого є стислість та новизна. Слід зауважити, що інформативність цього жанру може бути обмежена до мінімально необхідного для розкриття факту. Основний зміст замітки – це короткий виклад події, повідомлення про наявність (або відсутність) факту чи явища, повідомлення про основні характеристики факту, події чи теми. І найголовніше, цей матеріал має бути сприйнятий користувачем як новина. Важливою ознакою замітки є одиничність факту, оскільки в іншому випадку необхідна інформація загубиться, а текст не виконає поставлену мету.

Структура замітки представлена такими елементами як: заголовок – лід – зачин – деталі. Головна мета заголовку – привернення уваги та конкретне інформування. Лід – змістовне ядро повідомлення, у друкованих або ж електронних засобах масової інформації лід візуально виділяється з метою привернення уваги споживача. У зачині описують факт, суть події, посилаються на слова офіційної особи або представника. Далі наводяться деталі, які розкривають факт. Таким чином текст замітки формується за законом оберненої

піраміди: спочатку максимально конкретно – власне новина (лід та зачин), згодом – подробиці й деталі. Як слушно зауважує німецький журналіст Ф. Вольфф, більшість гарних заміток можна звести до трьох класичних речень. [4]

Відповідно до жанрового мовно-тематичного оформлення розрізняють: подієві замітки; замітки-анонси; анотовані замітки; замітки-рецензії; бліц-портрети (портретовані замітки); замітки-привітання; міні-огляди та міні-історії як типи інформаційних заміток. [40, с. 133]

Наступним жанром медіатекстів є інформаційна кореспонденція. Цей тип текстів містить детальні описи об'єктів, явищ чи подій і особливо відрізняється від заміток. Інформаційний потенціал цього типу може включати фактичні описи, а також такі елементи, як оцінки та припущення. При цьому автори новин не ставлять собі за мету виявити зв'язок між подією та іншими подібними подіями або докопатися до суті явища, про яке йдеться. Основна функція новинної комунікації – вказати на важливі факти та причини певного явища.

Інформаційна кореспонденція близька до жанру репортажу за своїм лінгвістичним змістом і смисловим навантаженням. Проте слід зазначити, що репортажі є більш аналітичними і передбачають причинно-наслідковий аналіз подій, ситуацій і процесів. Ця різниця відображається і на мовно-стилістичних характеристиках жанрів. Так, в інформаційній кореспонденції, з точки зору стилістики обираються нейтральні мовні одиниці, багатозначні первинні значення, мінімізується використання образних засобів, обмежені авторські конотації, інтертекстуальність та різноманітні стилістичні прийоми. Вищезазначене вказує на особливий текстовий стиль та об'єктивний характер передачі інформації.

Репортаж – це оперативний жанр, у якому динамічно, документально точно, мальовничо й емоційно відтворюється конкретна дійсність, правдиві факти через безпосереднє сприйняття автора – очевидця чи учасника події. [22, с.152] Репортаж дає можливість реципієнту отримати оперативну інформацію.

На відміну від більш конкретних і стислих інформаційних жанрів, репортажі не лише надають більш розгорнуту інформацію про суспільно значущі події, а й показують перебіг подій з точки зору автора як очевидця. Тому для автора репортажу важливо бути присутнім на місці події. Тематика репортажу може бути найрізноманітнішою. Основними критеріями вибору цього жанру для висвітлення певних фактів є динаміка досліджуваного явища, ситуації чи процесу та наявність варіативності.

Основними рисами репортажу є послідовне зображення подій, максимальна документальність, яскрава оповідь, що апелює до емоцій, та активна роль особистості репортера. Валерій Михайлович Дрешпак визначає головним завданням репортажу інформування за допомогою фактів і водночас виклик емоційного відгуку від аудиторії. У цьому репортаж схожий на художні та публіцистичні твори. [15, с.66 - 69]

Репортаж характеризується швидкістю, динамічністю, чіткістю та активним самовираженням автора. Це дозволяє реципієнту передати емоційну атмосферу події, бути поруч із журналістом, бачити і відчувати подію разом із ним.

Репортаж як досить багатокomпонентний тип інформації може містити елементи аналітичного, художнього та публіцистичного артефактів, про які йшлося вище, і має кілька пограничних типів.

Аналітичний репортаж – це медіатекст, у якому подія не лише подається як факт, але й аналізується, описується та інтерпретується у зв'язку з іншими подіями, а також містить узагальнення та детальні прогнози щодо майбутнього розвитку подій. Тут учасники подій виступають не лише свідками, а й експертами. Фінальна частина такого матеріалу зазвичай містить важливі висновки або аргументи на чийсь користь.

Художній репортаж – це репортаж, в якому події важливі не лише як факти, але й як причини певних емоційних переживань. У таких інтерв'ю використовуються такі елементи, як пейзажі, портрети та есеїстика. У

репортажних нарисах акцент робиться не лише на події, а й на авторських спостереженнях.

Рольовий репортаж передбачає, що репортер стає «учасником» події на певний час, щоб дізнатися більше про зміст і деталі події. Цей метод використовується, коли безпосередні учасники не є надійними джерелами або відмовляються надавати інформацію, або коли сама подія має суспільне значення.

Сучасна медіакомунікація все частіше послуговується жанром інтерв'ю, оскільки нинішні тенденції підводять журналістику до діалогічності. Сьогодні це, мабуть, один з найпоширеніших видів інформації в пресі, аудіовізуальних засобах масової інформації та Інтернеті.

Повертаючись до терміну «інтерв'ю» можна, що окреслити його як розмову журналіста з визначною персоною, політиком, громадським діячем чи іншою особою на суспільно важливу тему. У журналістиці термін «інтерв'ю» використовується у двох значеннях: як метод отримання інформації та як жанр.

Інтерв'ю, як і інші види журналістики в інформаційному жанрі, має справу з конкретними фактами, які повинні бути актуальними, новими, важливими та цікавими для цільової аудиторії. Високий рівень компетентності в жанрі інтерв'ю дозволяє журналістам стати професійними інтерв'юерами. Мета інтерв'юера – донести до читача нові, раніше невідомі подробиці про суспільно важливі явища, проаналізувати події, що вже відбулися, поділитися точкою зору конкретної особи або порадити читачеві, як вчинити.

Інформативність матеріалу досягається шляхом отримання комунікатором всіх необхідних йому/їй відповідей на притаманні питання інформаційного жанру – «хто», «що», «коли», «де», «як» і «чому».

Інтерв'ю в медіапросторі можуть бути представлені в абсолютно різноманітних форматах: монологічні або діалогічні, індивідуальні або групові, у форматі бліцу або детально сплановане.

Лінгвістичний потенціал інтерв'ю необмежений. В підручнику «Теорія медіалінгвістики» науковці зазначають, що «залежно від фахової компетенції медійника мова виявляє свої іманентні можливості в архітектоніці, доборі образних засобів, інтертекстуальності медійного тексту, стилістичної гри зі словом як характеристики мовної особистості, розрізненні текстових форм до їх віднесеності за критерієм літературна мова – мова розмовна та інше». [40, с.140-141]

Існують різні типи інтерв'ю з ключовими інформантами. Фактологічні інтерв'ю – це найпростіша і локальна форма діалогу, метою якої є отримання (підтвердження, перевірка, уточнення) соціально значущих фактів від людей, які безпосередньо залучені до теми або знайомі з нею. У цьому випадку інформація стосується фактів, цифр і статистики з конкретної теми. Такі інтерв'ю зазвичай є частиною інформаційного випуску або колонки новин.

Опитувальне інтерв'ю – це тип інтерв'ю, зазвичай у формі анкети, опитувальника або сесії запитань і відповідей, для з'ясування думок різних людей на певну тему. Анкети містять в середньому два-три запитання. Враховуючи невелику кількість запитань можна швидко продемонструвати зріз думки суспільства. Подібні опитування публікуються і подаються в різних ЗМІ, але відрізняються від глибинних опитувань, які мають на меті більш поглиблене дослідження.

Протокольні інтерв'ю – це різновид інформаційного інтерв'ю, під час якого отримують офіційну заяву з приводу певного питання державної політики, поведінки державної установи, діяльності посадової особи тощо. У цьому випадку ЗМІ виконують функцію інформування аудиторії про офіційну позицію з певного суспільно важливого питання. Також необхідно розрізняти суто політичні оціночні висловлювання з елементами пропаганди та надання фактичної інформації про діяльність органів державної влади, як це передбачено чинним законодавством.

Прес-конференція – це вид інтерв'ю, під час якого кілька інтерв'юерів ставлять запитання одній або кільком особам на певну тему чи подію. У цьому типі інтерв'ю встановлюються чіткі правила, яких повинні дотримуватися учасники.

Веб-конференція – здебільшого використовується в онлайн-медіа і активно займає передові позиції серед медіажанрів. У цій формі спілкування питання ставлять не журналісту, а безпосередньо учаснику з аудиторії. Програма веб-конференції оголошується заздалегідь завдяки чому аудиторія має час підготувати свої запитання. Такі заходи тривають від однієї до трьох-чотирьох годин. Результати такого спілкування потім можуть бути опубліковані як окремі інтерв'ю або репортажі.

І. Тонкіх зауважує, що мультимедійний репортаж (або відеорепортаж), мультимедійна стаття, мультимедійне інтерв'ю та мультимедійний огляд є найбільш популярними жанрами в медіа. [18, с.56]

Підсумовуючи, варто зазначити, що інформаційні жанри є домінуючими жанровими моделями в медіапросторі, вони фігурують фундаментом жанрової системи сучасних медіа. Проте хоч конфігурація як інформаційних жанрів, так і решти жанрових категорій сформована, проте ми не можемо говорити про її канонічність, оскільки у зв'язку з постійним нестримним розвитком медіапростору, з'являються нові жанри, які транслують синергію всіх категорій жанрів.

1.3 Репрезентація аналітичних жанрів у віртуальних медіа

Основою текстів аналітичного жанру в медіа фігурує раціональне, аргументоване пояснення змісту факту на основі підбору інших фактів, що мають відношення до справи, та встановлення зв'язків між ними. Ці факти

аргументуються, порівнюються, систематизуються, класифікуються, між ними встановлюються причинно-наслідкові зв'язки і лише тоді формується текст.

Аналітичний жанр суттєво відрізняється від інформаційного за певними критеріями. По-перше, діяльність медійника зосереджена на дослідженні та рісєрчі. По-друге, аналітичний жанр вирізняється актуальністю думок, оцінок, суджень і роздумів з важливих питань. Також аналітичним текстам притаманна всебічна інтерпретація явища, ситуації чи процесу. По-третє, не можна не вказати на обов'язкову наявність у тексті прогнозів, що узагальнюють шляхи і способи вирішення певної проблеми. В аналітичній журналістиці головним є дослідження фактів, а не їх трансляція. І.Тонкіх стверджує, що «аналіз як спосіб пізнання дійсності відіграє важливу роль у журналістській практиці, оскільки аналіз і синтез супроводжують попередню роботу автора з відбору та систематизації подій і фактів при відтворенні знань, але переважають при їх осмисленні та узагальненні». [18, с. 96]

Переходячи до класифікації аналітичних жанрів варто зазначити, що існують різні підходи. М. Василенко називає кореспонденцію, статтю, огляд, рецензію, звіт аналітико-публіцистичними жанрами. [3, с. 13]

Стаття вважається домінантним жанром в аналітичній журналістиці. В. М. Дрєшпак зазначає, що «Стаття – жанр аналітичного журналістського твору, який характеризується глибоким аналізом предмета висвітлення, узагальненням низки взаємопов'язаних фактів, виявленням закономірностей у розвитку явищ, багатостороннім дослідженням причинно-наслідкових зв'язків». [15, с.123]

Жанр статті може насамперед аналізувати актуальні та масштабні суспільно значущі процеси, ситуації та явища, їхню актуальність, а зрештою – транслювати власні думки та дії цільового читача щодо теми публікації. Стаття має здатність сфокусувати увагу реципієнта на питаннях і проблемах, що впливають з описаних ситуацій, і показати, які стратегічні і тактичні інтереси мають ті чи інші учасники цих ситуацій.

Стаття має ґрунтуватися на чіткій логічній аргументації висунутої автором тези. Важливо зазначити, що у статті категорично неприпустимі домисли, необґрунтовані судження, засновані на суб'єктивному сприйнятті, необґрунтована критика, заснована на «наклеюванні ярликів», та інші подібні способи передачі авторської оцінки дійсності.

Особливу увагу хочу звернути на те, що статейні жанри в медіапросторі трансформуються і віднаходять нові прояви в суміжних жанрових типах і форматах. Це пов'язано з явищем жанрової дифузії в онлайн-журналістиці, яке в поєднанні з мультимедійністю призводить до трансформації жанрів статті.

У цьому контексті на позначення аналітичних журналістських матеріалів в онлайн-джерелах все частіше замість терміну «мультимедійна стаття» використовують терміни «мультимедійний матеріал» та «лонгрід». Зазвичай мультимедійні статті та лонгріди визначають не як жанри, а як формати, що відрізняються певними зовнішніми параметрами, які характеризують розмір і формат твору. У цьому сенсі мультимедійні історії та лонгріди – це формати, які можуть інтегрувати різні види журналістики та поєднувати лінгвістичний і візуальний контент, а також елементи дизайну. Сюди входять і елементи дизайну. Що зближує статті з цими форматами, так це головна мета – розповісти історію, сповнену деталей, а також повідомити факти. Нашому баченню імпонує думка І. Мацишиної, яка вважає лонгрід самостійною формою мультимедійної журналістики. [31, с.118] Натомість М. Чабаненко визначає лонгрід як «багатоформатний жанр інтернет-журналістики, різновид інтернет-публікацій, цікава мультимедійна розповідь художнього стилю великого розміру». [43, с.55]

Підіймаючи питання мультимедійної історії, хочу детальніше зацентувати увагу на цьому форматі, оскільки в сьогоденні він є найактуальнішим форматом викладу інформації в медіапросторі.

До структури мультимедійної історії можуть входити такі елементи як статичні та динамічні ілюстрації, фотографії, фотострічки, подкасти, аудіоілюстрації та аудіоверсії тексту, відеоілюстрації та відеосюжети,

відеокоментарі, мультискрипти, інфографіка, 2D-панорами та 3D-панорами, флеш-анімація, трансляція постів із Twitter тощо. При цьому текст не є головним елементом мультимедійної історії.

Одним із форматів, який досить активно розвивається в українському медіапросторі, є подкаст. Подкасти – це різновид усних медіа, в яких відібрана тематична інформація подається у вигляді монологів або діалогів в інтерпретації автора. Подкасти також можуть містити елементи лекцій, ток-шоу та інтерв'ю. [29, с.135]

Ольга Дубенська стверджує, що наразі не можна говорити про сформованість ринку подкастів, він поки що перебуває на стадії розбудови. [14]

Фактично, технологія подкастингу визначає різноманітність медіа. Сьогодні подкасти доступні на найрізноманітніших платформах, сервісах тощо. [6, с.16]

Існують певні тенденції щодо жанрів, представлених у подкастах. Найпоширенішим жанром є монологічна розмова. У таких подкастах головна роль відводиться автору-співрозмовнику, його особистості, досвіду та знанням. Такий формат дозволяє слухачам «розмовляти» з автором. Автори також активно використовують у своїх подкастах такий формат, як бесіда-діалог. У більшості випадків у таких програмах беруть участь два автори, рідше - один автор і один запрошений гість. Слухачі також можуть брати участь у діалозі, але в цьому випадку вони є пасивними співрозмовниками. Жанр інтерв'ю також є популярним у таких подкастах. Варто також зазначити, що ЗМІ також беруть участь у виробництві документальних аудіосеріалів.

Отже дедалі більше онлайн-медіа звертають увагу на подкасти і цікаво те, що перелік інтернет-медіа, які створюють подкасти, настільки ж великий, як і самі подкасти. Тематичний діапазон подкастів в онлайн-медіа досить різноманітний. Найширший спектр тем пропонують інтернет-ЗМІ, орієнтовані на широку аудиторію, оскільки ці видання орієнтовані на широку читацьку

аудиторію, нішеві видання більше зосереджені на конкретних темах, які вони можуть актуально розкрити.

Особливу нішу в системі аналітичних жанрів займає аналітичне інтерв'ю, в якому аналіз фактів відбувається під час розмови двох або більше осіб. Хоча формально ці жанри інтерв'ю пов'язані між собою, при уважному вивченні виявляється, що кожен з них має певні специфічні особливості.

Аналітичні інтерв'ю відрізняються за змістом від інформаційних інтерв'ю, оскільки у форматі «запитання-відповідь» журналіст і респондент аналізують певні факти як проблеми, знаходять і обґрунтовують шляхи їх вирішення. Таким чином аналітичне інтерв'ю можна вважати більш продуктивним. Порівняно з інформаційним, в аналітичному інтерв'ю найбільш концентровано реалізуються базові ознаки процесу міжособистісного спілкування. [46, с.16]

Коротко ознайомившись з жанром бесіди можна зазначити, що це жанр журналістського твору, в якому журналіст є активним суб'єктом, оскільки веде дискусію з реципієнтом, висловлює власну думку, аналізує та коментує. Жанр бесіди потребує належної підготовки автора, попереднього добору та аналізу матеріалів до дискусії, детального вивчення особистості співрозмовника, добору цитат із його попередніх висловлювань, інших публікацій за темою тощо.

Огляди, критика та авторські колонки – це питимо аналітичний вид журналістської роботи. Прочитавши їх, аудиторія отримує авторську інтерпретацію відомого явища. Коментар – це вид журналістського матеріалу, в якому журналіст або запрошений експерт відповідним чином інтерпретує актуальний факт або сукупність фактів, об'єднаних у тематичні або хронологічні рамки.

Редакційний коментар зазвичай виконує такі завдання: привернути увагу аудиторії до нових важливих фактів суспільного життя і дати їм певну оцінку; розглянути інтерпретовану подію у зв'язку з іншими подіями і визначити причини цієї події; зробити прогнози щодо розвитку інтерпретованої події; обґрунтувати необхідні дії або способи ведення справ тощо. Інтерпретації

можуть бути представлені як самостійні джерела або як елементи журналістської роботи, що містяться в інших видах інформації та аналітичних матеріалах.

Отже, можна зробити висновок, що аналітичні жанри також характеризуються високим ступенем згуртованості та взаємної міграції. Це типове явище, коли інтерв'ю трансформується в аналітичний стиль, і воно відбувається не лише в певних групах. Взаємне збагачення і взаємні переходи притаманні різним групам, наприклад, коли подача аналітичного матеріалу вимагає включення елементів інтерв'ю, або коли кореспонденція починається як інтерв'ю, а закінчується об'єктивною інтерпретацією.

1.4 Специфіка синкретизму художньо-публіцистичних жанрів в медіапросторі

Найбільш суперечливою категорією з точки зору текстової модифікації є група жанрів медіа. Для них характерне активне використання мовних засобів, таких як художні образи, експресії та емоції, щоб створити певний вплив на читача. Тип художньо-публіцистичної групи медіа, який іноді також називають авторськими медіа, відображає та вербалізує мовну свідомість індивіда для масової аудиторії. Цей тип характеризується підвищеними вимогами до мовного стилю, художньої образності, емоційної насиченості тексту та глибини послання до читача. Сюди також входить глибина узагальнення автором дійсності.

Медіатексти, що належать до художньо-публіцистичного жанру, ґрунтуються на емоційному переживанні певних фактів та їх осмисленні в художній формі. Автори таких творів повинні не лише інформувати чи пояснювати глядачеві сутність певного процесу чи явища, а й спонукати до емоційного відгуку на зафіксовану ними інформацію.

На думку медіалінгвістів, синкретизм художньо-публіцистичних жанрів – це поєднання реалістичної дескриптивності, фактографічності та інформативності, як критеріїв медіастилю і віртуальної, масштабної образності та емоційності, включаючи нереалістичні, псевдофікційні елементи. [40, с.152-153]

Слід зазначити, що творче мислення автора має бути його домінантою якістю при створенні матеріалу в жанрах художньої літератури та публіцистики. Це пов'язано з тим, що не всі творчі роботи в ЗМІ отримані шляхом логічного аналізу, і не всі ідеї в журналістських роботах представлені у вигляді логічно обґрунтованих композицій.

Класифікація художньо-публіцистичних жанрів не є канонічною, оскільки в різних джерелах можна побачити різні підходи до цього питання. Нідерландські дослідники К. ван Крікен та Х. Сандерс стверджують, що наративна журналістика – це синтетичний жанр, у центрі уваги якого події та ситуації сьогодення, де стиль та прийоми художньої літератури застосовуються для написання нехудожніх творів [49] Водночас українські медійники до художньо-публіцистичних жанрів зазвичай зараховують такі, як: замальовка (етюд), есе, нарис, фейлетон, памфлет, які ми й розглядатимемо детальніше, проте особливу увагу слід звернути на гібридні новостворені жанри, які активно застосовуються в медіа.

В художньо-публіцистичних жанрах представлене широке розмаїття візуальних робіт, наприклад, карикатури, меми, колажі, шаржі та комікси. Це можна пояснити тим, що візуальна символіка є давнім і корисним інструментом для продукування образів.

Український журналіст і науковець В. Дрешпак зазначає, що художньо-публіцистичні жанри дуже поширені в інтернет-журналістиці, особливо в професійній блог-журналістиці. Пости часто синтезують у собі риси жанрів нарису, рецензії та статті. В окремих випадках такі блоги доповнюються елементами аналітичного жанру. [15, с.35]

Розвиток трансформації художньо-публіцистичних жанрів можна простежити насамперед на прикладі блогів. Блоги стрімко набирають популярності як серед журналістів, так і серед читачів. Одним з перших і найпопулярніших жанрів в інтернеті є блог. Термін «блог» ввів Йорн Бергер у грудні 1997 року, а Пітер Мерхольц ввів аббревіатуру «блог» у 1999 році. Блоги – це вид нових медіа, де автори можуть висловлювати свої погляди на певну тему за допомогою тексту та зображень. Зокрема, блоги дозволяють швидко оновлювати інформацію та позиції, а також вільно висловлювати думки та судження. [36, с. 21]

З огляду на те, що спочатку блоги були своєрідною приватною платформою для висловлення певного судження з конкретної теми та обміну позиціями з іншими на певній веб-платформі, в сучасному медіапросторі вони стали не лише вільним стилем, а й самостійним автономним жанром в інформаційній сфері. Варто зазначити, що багато блогерів, чії статті публікуються на цих сайтах, є авторитетними фігурами в українському медійному світі. Дійсно, не обов'язково бути професійним журналістом, щоб зробити собі ім'я в жанрі блогу. Тому у світовій журналістиці з'явився ще один потужний тренд - громадянська журналістика або медіа-активізм.

Жанр мультимедійного великоформатного блогу також представлений у нових медіа мікроблогами. Він особливо поширений у соціальних мережах. Сам по собі мікроблог – це тип блогу, який дозволяє обмінюватися короткими текстами, фотографіями та відео, висловлюючи власну думку.

Важливо зазначити, що новітні медіажанри, представлені в цьому дослідженні, створюють своєрідний фундамент для зміни форм медіа-активізму, а отже, для просування та поширення громадянської веб-журналістики.

Якщо піднімати тему більш традиційних жанрів, не можна не зосередити увагу на есеях. Есеєм прийнято вважати невеликий за обсягом твір, у якому у вільній композиції висловлюються особисті враження та думки автора з приводу певної теми, події чи явища. Есе – це жанр, в якому автор вільно інтерпретує

певну подію, явище, тему чи проблему в індивідуальному ключі, а журналістська суб'єктивність автора може бути на найвищому рівні порівняно з іншими жанрами.

Як зазначив американський журналіст Роберт Карнігел, есе – це руйнівник жанрів, жанр, який підриває саме поняття жанру. [48] На есеї завжди лежить відбиток особистості автора, його ідей, досвіду чи виняткових поглядів. Есе настільки відкрите і має стільки можливостей, що рідко обмежується довгими роздумами.

Одним із передових художньо-публіцистичних жанрів вважають сатиричний коментар. Хоч він і схожий на аналітичний і часто використовується в розмовах, на форумах і в публікаціях у соціальних мережах, але за своїми стилістичними особливостями та полемічною гостротою сатиричний коментар реалізує чітку мету автора – сатирично висміяти «явище», яке викликає найбільший інтерес у громадськості. Для досягнення цієї мети ЗМІ звертаються до можливостей художнього осмислення дійсності. Для цього часто використовують сатиричну типізацію, іронію, алітерацію та гіперболу. Варто зазначити, що сатиричні коментарі в ЗМІ з'являються в результаті найактуальніших, найпомітніших і найепатажніших вчинків різних публічних осіб, які мають вплив на громадськість.

Дослідивши питання трансформації жанрів, хочу звернути увагу на абсолютно самодостатній та актуальний медіажанр як мем. Термін «інтернет-мем» походить від терміну «мем», запропонованого британським вченим Р. Докінзом у його книзі «Егоїстичний ген» 1976 року. Докінз визначив мем як одиницю культурної інформації, що передається від однієї людини до іншої, і навів як приклади мелодії, слова та вирази, які постійно використовуються, а також моду. Інтернет-меми можна розглядати як сучасні медіатексти. Це пов'язано з тим, що, по-перше, вони є продуктом медіа, а інтернет функціонує в системі медіа. По-друге, інтернет-меми – це орієнтовані на аудиторію текстові творіння, розраховані на широку аудиторію.

Дослідник інтернет-комунікацій С.Чемеркін звертає увагу на такі характеристики цього жанру: «...відтворюваність, єдність компонентів, їх неподільність і цілісність, завдяки чому продукуються фрази, речення і тексти». [44, с.22]

В своєму довіднику науковець та український журналіст І. Тонкіх подає поняття мему як графічну або лінгвістичну інформацію, яка дуже швидко поширюється вірусним шляхом в інтернеті та тому називається «інформаційним вірусом». Лаконічні та виразні меми відображають суспільно значущі проблеми і стають загальновідомими серед користувачів завдяки повторенню. [18, с. 126]

Підсумовуючи огляд та аналіз вищезазначених категорій та жанрів, можна дійти висновку, що в сучасному інтернет-просторі фігурують всі три групи жанрів. Однак більшість інтернет-ЗМІ надають перевагу інформаційним та аналітичним жанрам. З різною частотою вони використовують поєднання інформаційних та аналітичних жанрів. У блогах і громадянській журналістиці переважають художні матеріали та види журналістики з елементами аналітики.

Майже всі веб-форми тісно пов'язані з традиційними друкованими ЗМІ. Однак завдяки таким якостям, як гіпертекстуальність, мультимедійність та інтерактивність, онлайн-форма набуває нової привабливості та більш ефективних функцій. Класичні новинні статті, доповнені гіпертекстом, набувають нових значень і змінюють процес сприйняття новин.

Змінюється процес сприйняття новин. Інтерв'ю стають більш різноманітними та оригінальними, якщо їх доповнити інтерактивною функцією онлайн-чату між інтерв'юером та читачем. Найцікавішими та найпопулярнішими є онлайн-репортажі, які поєднують у собі різні форми висвітлення подій. Вони вдало поєднують текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, комбінують формати репортажів різних ЗМІ. Аналітичні статті в інтернеті набули багато додаткових можливостей (інтегруючи ознаки різних жанрів) і набули форми нових мультимедійних статей/розповідей (лонгвідів). Художні та публіцистичні жанри набули форми авторських колонок і блогів. Нові жанри, що з'являються в

інтернеті, включають блоги (тревел-блоги), мікроблоги, стріми та подкасти. Існують також візуальні жанри, такі як інфографіка, демотиватори, меми/редагування та веб-комікси, які потребують більш детального вивчення в журналістичнознавчих дослідженнях.

Найважливішим висновком є те, що медіажанри інтенсивно розвиваються, взаємодіють і трансформуються, орієнтуючись на розмаїття та динамічність онлайн-просторі.

РОЗДІЛ II

УКРАЇНСЬКИЙ ОБРЯДОВИЙ ФОЛЬКЛОР ЗИМОВОГО КАЛЕНДАРНОГО ЦИКЛУ В СУЧАСНОМУ ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ

2.1 Специфіка українського обрядового фольклору зимового календарного циклу

Традиційний український календар є складною, синтетичною, гетерогенною, багаторівневою та поліфункціональною структурою. Цілісна структура народного календаря ґрунтується на його послідовних співвідношеннях: ієрархічних одиницях – рік, місяць, тиждень, день, година, хвилина. Але разом із тим, є ще дещо інші фактори, сезонні, циклічні: природні, місячні та святкові цикли.

Циклічність календарного року посідає важливе місце в духовній культурі українців. З давніх часів народний календар відігравав важливу роль в житті українців, проте у зв'язку з природним розвитком суспільства, процесами глобалізації та науково-технічного прогресу, що є закономірним явищем у сучасному світі, календарні свята, як структурні елементи матеріальної та духовної культури, поступово витісняються з ужитку та зазнають культурних змін.

Важливою постаттю в дослідженні питання календарної обрядовості українців був Зоріан Доленга-Ходаковський. Він започаткував новий на той час напрямок комплексного вивчення традиційної народної культури та показав шлях до народної поезії, ставши прикладом для наслідування молодому поколінню збирачів фольклору.

Зоріан Доленга-Ходаковський (Адам Чарноцький) – польський етнограф, фольклорист та археолог, який поставив перед собою завдання зібрати усну народну творчість з усіх просторів слов'янських земель та зробив вагомий внесок в розвиток фольклористики, зокрема, видавши в світ працю «Українські

народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського (з Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянщини і Полісся)». [17]

Дослідник життя та творчості Доленги-Ходаковського Юліан Маслянка в своїй монографії «Народознавчі дослідження Зоріана Доленги-Ходаковського» писав: «Після дванадцяти років мандрівок сільськими хатами, він пізнав життя селян, зібрав якнайретельніше врожай з поля народної творчості і збільшив її скарбницю, а робив він це з небаченою витривалістю, з великим запалом і міцним переконанням, що його праця і присвята не даремні. Тому його доробок, який у значній мірі занепащений і до сьогодні не оцінений належним чином, мав в історії польського і слов'янського народознавства дуже важливе значення, навіть виняткове». [50, с.58] Також його постать досліджував В. Доманицький, зосередивши зібрані матеріали в студії «Піонер української етнографії — Зоріан Доленга-Ходаковський». Доманицький небезпідставно вважав Доленгу-Ходаковського першим збирачем українських народних пісень у 1803—1817 рр., стверджуючи, що доля «позбавила його почесного місця першого українського етнографа, який кількістю матеріалів безперечно перевищував усіх українських етнографів (з виїмком О. Бодяньського, який мав збірку коло 8000 пісень) аж до експедиції П. Чубинського в 70-х рр. минулого століття, зібравши більш 2000 українських, польських, російських та білоруських пісень». [13, с.2] Записи пісень, одержані ним в експедиціях частково публікувались у виданнях М. Максимовича, В. Антоновича, М. Драгоманова.

Зоріан Доленга-Ходаковський він заклав основи етнографії як самостійної дисципліни. Проте дослідник не цікавився всім різноманіттям народної культури в комплексному розумінні, скерувавши своє зацікавлення на нематеріальну культурну спадщину українців.

Грунтовне наукове вивчення та публікація записів української календарної обрядовості продовжилось у 1830-х роках, реалізовувалось представниками харківської фольклористичної школи. Його здійснювали представники романтичної школи: І. Срезневський, А. Метлинський, М. Костомаров, О.

Корсун, Я. Щоголів та інші. Для створення власних творів вони опирались на фольклорні джерела – календарні традиції, народні вірування, легенди та перекази, науковці записували фольклорні матеріали та укладали збірники усної народної творчості.

Особливу роль в історії активізації етнографічних досліджень відіграла діяльність першого ректора Київського університету, етнографа та фольклориста Михайла Максимовича. Широке етнографічне дослідження Максимовича «Дні і місяці українського селянина» [30] було вперше опубліковане в 1856 році в «Руській бесіді», новому журналі слов'янофілів. Типологічно цей твір належить до популярного на той час типу фольклорних творів, що описують народні звичаї та обряди календарного року, які в тогочасній науковій літературі називали «народним календарем» або «народним щоденником».

Михайло Максимович розглядає народний календар як систему, що певною мірою відображає світогляд українського селянина. Відомий фольклорист та етнограф Р. Кирчів зазначає: «Ця праця була задумана як етнографічний нарис українського народного календаря, упорядкованого за порами року (весна, літо, осінь і зима) та поділеного на місяці та дні у відповідних розділах. Йшлося про традиційну організацію господарської та трудової діяльності українського селянства, окремі свята, «звичаї», обряди та ритуали». [21, с. 59]

Видана праця «Дні і місяці українського селянина» мала вагоме значення для подальшого розвитку наукової літератури кінця 19-го – початку 20-го століть, особливо з етнографічної точки зору.

Високу документальну цінність має третій том «Трудов этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край», в якому Павло Чубинський одним із перших почав проводити дослідження і створювати узагальнюючі етнографічні праці про всю етнічну територію, включаючи духовну, матеріальну та соціонормативну культуру України.

Вчений став організатором великої експедиції, що охопила Правобережну Україну, а також Холмщину і Підляшшя. Матеріали його досліджень увійшли до семитомника «Трудов этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край». [41]

Значний внесок у збирання та редагування матеріалів видання здійснив Микола Іванович Костомаров. Учений довів цю роботу до завершення вже після видання царського указу 1876 р. і закриття відділу. Було опубліковано понад 4 000 пісень, казок, весільних описів, записів про народний побут, звичаєве право, етнічні меншини, а також опубліковані надзвичайно важливі статистичні дані.

Третій том «Календар народних звичаїв та обрядів із відповідними піснями» (1872) містить великий матеріал про річний народний календар українського селянства різних регіонів, систематизований і проілюстрований П. Чубинським. Обрядові пісні, описи побуту та господарського життя, рецепти народної медицини та народних страв, апокрифічні фрагменти, релігійні обряди, прикмети та спостереження за погодою – все це рясно представлено у праці. [33, с.7]

Сьогодні унікальність експедиції П. Чубинського визначається тим, що такого масштабного дослідження ще не проводив тоді ще жоден етнограф і фольклорист. Без перебільшення, це дослідження є найбільш фундаментальним у творчому доробку українських фольклористів. Методи дослідження зумовлені специфікою об'єктів дослідження, які потребують системного опису матеріалу, зібраного експедиційним методом опитування респондентів.

Згадуючи про дослідження народного календаря не можна не звернути увагу на постать фольклориста та історика Олександра Опанасовича Потебні, який зробив значний внесок у дослідження міфологічних основ календарної обрядовості, семантики календарних образів і мотивів, пояснення обрядового фольклору.

Він є засновником традиції одночасного аналізу кодів дії, мовних кодів та предметних кодів календарних обрядів. У 19 столітті дослідник проводив наукові дослідження календарної обрядовості на основі міфологічних уявлень. У своїй статті фольклорист С. Килимник писав «Він [Потебня] знаходив у народних обрядах сліди давніх міфів і знаходив у цих міфах відображення природних і навіть космічних явищ: сезонний колообіг, зміна зими весною, весни літом, літа осінню». [19]

Значний внесок у збирання та публікацію записів української календарної обрядовості зробив польський дослідник Оскар Кольберг. Збірки «Pokucie» (1882-83), «Rus czerwona», «Chelmskie» (1890), «Pieśni ludu z Podola rossyjskiego w latach 1858 i 1862 zebrany» (1888), «Białorus-Polesie» (1968) містять описи українських календарних свят і обрядів, пісень, ігор, танців, прикмет, повір'їв, заборон та приписів.

Подальший огляд та дослідження не було б повноцінним без ґрунтовної праці Михайла Грушевського «Історія української літератури» (т. 1, 1923). [8] Ця праця охоплює історію найдавнішого фольклору, що зазнав впливу різних актів релігійного, поетичного та суспільного життя. На основі великої кількості глибоко проаналізованого фактичного матеріалу автор звертається до річного сільськогосподарського життя українських селян та їхніх давніх дохристиянських обрядів. У його праці є ґрунтовні описи молодіжних зібрань, зокрема парубоцьких «ініціацій». Основним об'єктом дослідження є акти переходу від язичницької до християнської релігій, які виконували функцію взаємної адаптації та проникнення в традиційно-обрядову систему культури.

У 30-х роках ХХ століття через репресивну політику радянського тоталітарного режиму розвиток гуманітарних наук частково зупинився, перейшовши в формат невеликих експедиційних розвідок. Натомість у західних країнах у другій половині ХХ ст. вагомий внесок в розвиток української традиційної культури зробили представники української діаспори: О. Воропай та С. Килимник. Етнографи здійснили опис побутових, соціальних та релігійних

традицій України на основі історичних та етнографічних джерел, які є цінними у вивченні календарної обрядовості, порівняли їх з традиціями інших країн та виявили спільні риси з ними. Також ними було проаналізовано економічні, соціальні та релігійні традиції України та порівняно їх з традиціями інших країн для виявлення подібностей та відмінностей.

Двотомник Олекси Воропая «Звичаї нашого народу» [5] визнано важливою працею в контексті укладання українського народного календаря та опису пов'язаних з ним народних обрядів і звичаїв.

Дбаючи про збереження першоджерел, зібраних дослідником, оскільки, на жаль, частково не були збережені сліди польових записів, він організовує матеріал таким чином, щоб додати власні інтерпретації, описи та аналізи української народної культури. Для повноти викладу теми українського календарного року Олекса Воропай часто звертався до етнографічних та етнографічних джерел, які його попередники в галузі фольклористики використовували у своїх дослідженнях для опису української духовної та матеріальної культури, звичаїв, обрядів, побуту, українського одягу та народних пісень.

Один з основних методологічних підходів Олекси Воропая до дослідження та збору фольклорно-етнографічного доробку полягає в тому, що етнографічний матеріал, народний побут, традиції, обряди і фольклор – всю культурно-історичну спадщину народу – слід розглядати у взаємозв'язку один з одним. Автор поставив перед собою завдання створити повне уявлення про традиції народного календаря протягом усього року. Детальність змалювання традицій в «Звичаєх нашого народу» О. Воропая дозволяють реципієнту проаналізувати традиційні обряди календарної обрядовості.

Інформацію про календарні обряди автор презентує не випадково, а в певній послідовності, він описує календарні звичаї за порами року, тобто від зими до осені. У кожному розділі звичаї та обряди описані в порядку свят. Опис

народного календаря Олекси Воропая починається зі свята Введіння, яке відзначається 4 грудня та розпочинає зимовий цикл свят.

У системі традиційної календарної обрядовості слід згадати працю О. Курочкіна «Українські новорічні свята: традиції і сучасність» (1978) [25], в якій всебічно проаналізовано проблему трансформації новорічної обрядовості. Інші наукові праці вченого середини 1990-х років, зокрема «Українські новорічні традиції (проблеми реконструкції, обрядовості та світогляду)» (1994) [27], «Причини виникнення обрядовості осінньо-зимового циклу в Чорнобильському регіоні» (1997) [26] та інші дають комплексне уявлення про тенденції розвитку української календарної обрядовості та механізми політики радянської влади у сфері соціально-економічних і політичних перетворень. На основі матеріалів новорічної обрядовості автор проводить паралелі на впливі інноваційних процесів у культурі, зокрема перебудови селянського життя, колективізації та масштабного дистанціювання від релігійних традицій.

В контексті опису історіографії досліджень календарної обрядовості варто згадати про представника української діаспори – Степана Килимника. Його монографія «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» [20], видана у Вінніпезі 1955 року, посідає важливе місце у вивченні української календарної обрядовості та розвитку українського народного календаря. «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» Степана Килимника – це шеститомна енциклопедична праця, що систематизує календарні традиції за порами року. Томи 1 і 2 присвячені зимовим і весняним традиціям, том 3 – Великодню, а томи 4 і 5 – літнім і осіннім традиціям та обрядам.

Проте далеко не всі визнали цінність наукових праць О. Воропая та С. Килимника, зокрема український літературознавець та фольклорист С. К. Росовецький в підручнику «Український фольклор в теоретичному висвітленні» зазначає: «познайомившись із перевиданнями в Україні оглядів календарно-обрядового фольклору О. Воропая (Мюнхен, 1958–1966) і С. Килимника (Вінніпег, 1955–1958; Торонто, 1962–1963), важко погодитися з визначеннями

«найфундаментальніші» або «найцінніші», що їх ці народознавчі збірки отримали в ейфорії «перебудови». І обопільна їхня «ахіллесова п'ята» – саме рівень наукового осмислення зібраного в них до купи справді найціннішого матеріалу». [37, с. 200-201]

Отже в цьому підрозділі ми зробили огляд на історію дослідження українського народного календаря та методи, які використовувалися в цьому процесі. Український обрядовий фольклор є надзвичайно важливим елементом духовної культури народу, транслуючи його традиції, віру, спосіб життя та погляди на світ.

Починаючи з початку 19 століття Зоріаном Доленгою-Ходаковським було покладено початок систематичному вивченню українського фольклору та народної культури. Згодом представники харківської фольклористичної школи відіграли важливу роль у розвитку методології дослідження та зробили вагомий внесок у вивчення традиційної української культури.

Особливої уваги заслуговує фольклористична діяльність Михайла Максимовича та Павла Чубинського, праці яких стали революційними у висвітленні календарного циклу, посприявши систематизації традицій та обрядів.

2.2 Хронологічний аспект зимового календарного циклу в контексті української обрядовості

Дослідження хронології свят зимового календарного циклу в контексті української обрядовості не лише збагачує наше розуміння традицій та культурної спадщини, але й відкриває перед нами потенціал до збереження, поширення та репрезентації цих матеріалів. Зимові свята вже століттями

відіграють невід'ємну роль у формуванні та утриманні соціокультурного ідентитету українського народу. Вони є відображенням вірувань, звичаїв та способів самовираження, спілкування та спільності. Дослідження давності цих свят допомагає нам розуміти їх еволюцію протягом століть, відслідковувати зміни в їхньому сприйнятті та інтерпретації, а також розкривати глибинні значення, що ховаються під поверхнею обрядових дій та символів. Народний календар необхідно розглядати і аналізувати з різних точок зору використовуючи різноманітні дослідницькі методи і прийоми.

Комплексний підхід до вивчення такого складного явища як народний календар, вимагає, перш за все, ретельного розгляду досліджуваного матеріалу на тлі та в контексті всієї традиційної культури українського народу. Народний календар є не лише органічною частиною традиційної культури, але й одним з найбільш архаїчних і впливових її основних компонентів. З календарних обрядів і звичаїв розвинулося багато традицій родинного життєвого циклу. Фольклорний комплекс зимових обрядів включає господарські, шлюбні та мотиви, а також відгомони основних принципів світосприйняття.

У цьому підрозділі ми зможемо дослідити зимовий календар в хронологічній послідовності: від свята Введення в храм Пресвятої Богородиці до Стрітіння. Також важливим уточненням для подальшого викладу інформації в нашій роботі є те, що дати всіх подій ми вказуватимемо за григоріанським календарем, незважаючи на дату, вказану дослідником чи дослідницею в першоджерелі.

Степан Килимник — дослідник календарної обрядовості зазначає, що наш зимовий святковий цикл схожий на цикл греків та римлян: Врумалії святкувалися з 24 листопада по 17 грудня на честь бога врожаю Діоніса і відповідають сучасним Андріївським та Катерининським дням. Сатурналії відзначалися з 17 по 24 грудня на честь бога Сатурна і відповідають святу Коротуна, яке пізніше було замінено на Різдво. Воти з 24 грудня по 1 січня, як еквівалент Маланки, Щедрого вечора та Василя. Останніми святкували Календи

(перший день місяця, року) – це наші щедрівки, Голодна кутя та Водохреща. Мало етнографів та фольклористів підтримали подібне трактування періодики свят, тому теорія Килимника не одержала успіху.

Василь Скуратівський звертає увагу на те, що «кожне релігійне свято поза церковною відправою обростає різноманітними діями дохристиянських вірувань. Ці дії так чи інакше стосувалися хліборобських уявлень українського суспільства. Народні свята були своєрідними календарними сторінками річного циклу, який базувався залежно від сонцевороту та сонячної сили. Саме це дозволяло нашим пращурам чітко фіксувати зміни в природі, завбачувати погоду, температурні явища, їх вплив на біологічний ритм життя. Все це чітко зафіксовано в численних приповідках, прикметах, загадках тощо».

[39]

Грудень, перший місяць зими та останній місяць року, є одним з найбільш святкових місяців. Проте, якщо ми говоримо про початок зимового циклу свят, то він розпочинається ще восени. 21 листопада християни відзначали свято Введення до храму Пресвятої Богородиці. У цей день діяв перелік певних заборон: не дозволялось шити, прати білизну та рубати дрова. Доктор історичних наук Валентина Борисенко в своїй статті «Грудень: народний календар» зазначала: «Вводилися давні язичницькі елементи, властиві українській календарній обрядовості. У це свято існувало повір'я, що відьми сідали на кочерги і ходили за молоком до корів. Також у цей день дівчата йшли до церкви раніше за всіх і чекали на священика. Коли з'являвся священик, дівчата йшли за ним до церкви і шепотіли: «як ти тепер уводиш мене дівкою, то так щоб від сьогодні за рік уводив мене звінчаною». [2, с. 74–75] На Рівненщині про свято говорили так: «Введення прийде – свят наведе», бо справді, за ним ішла низка багатих обрядовою символікою, ритуальними діями, міфологічними сюжетами свят, — насамперед молодіжних, на яких ворожили про одруження». [42, с. 256]

Олекса Воропай у «Звичах нашого народу» зазначає, що на Слобожанщині селяни кажуть, що в цей день Бог показує своє тіло праведній

душі. У різних регіонах це свято відзначають по-різному, але скрізь простежується єдина тенденція – закликати добробут на прийдешній рік.

Наступною подією (за Воропаєм) в циклі свят є вечорниці, зокрема святкування дня святих Катерини та Андрія, відіграють важливу роль у зимовому календарному циклі українських обрядів. Ці свята, які відзначаються в кінець листопада та на початку грудня відповідно, не лише зберігають давні традиції, а й відображають важливі аспекти культурної спадщини. Вечорниці вважаються часом передріздвяної магії та специфічних ритуальних дій, спрямованих на приваблення щастя, любові та родинного благополуччя.

24 листопада здавна святкували День великомучениці Катерини, яку вважали покровителькою дівочих доль. У центральних областях України та на Слобожанщині дівчата збиралися вранці вдома, де зазвичай влаштовували вечорниці, і варили пшоняну кашу, за якою на заході сонця ворожили на прийдешню долю.

Період вечорниць продовжує наступне важливе свято для українців – День Андрія Первозваного. День святого Андрія припадає на 30 листопада. В. Борисенко зазначає, що «Святого (Андрія) вважали покровителем молоді, який сприяв щасливим шлюбом. Основні елементи свята: ворожіння дівчат про заміжжя та обрядові дійства навколо ритуального хліба — калити». [42, с.256]

Олекса Воропай зазначає в «Звичаях нашого народу», що вечорниці розпочинались вже після Дня Святого Миколи, що хронологічно збиває цикл зимового обрядового календаря. «Після Миколая в українських селах щовечора влаштовували вечорниці. Спочатку збиралися дівчата, а потім і хлопці. У будні дні дівчата зазвичай працювали на вечорницях, пряли нитки, шили сорочки або вишивали рушники на придане. Хлопці переривали роботу дівчат, залицяючись до них, розповідаючи різні історії та казки, співаючи і танцюючи». [5, с.32] Дійсно, вечорниці тривали за твердженнями носіїв традиції аж до Різдва, проте зазвичай вони розпочалися від Катерини, а не Миколи.

За твердженням П. Чубинського ворожіння на Катерини та Андрія тісно пов'язані, науковець зазначав: «В день Катерини дівчата призивали долю, а на Андрія доля демонструє їм свої дари» [41, с.257]. Кожна дівчина у глибині душі вірила, що ніч на Андрія розповість їм про її долю. Коли ввечері дівчата сходились додому ворожити, то перше, що вони робили, – це готували балабушки – ритуальні пампушки, з допомогою яких потім ворожили в різний спосіб. Після ворожінь вся молодь збиралась в одній хаті на дійство, яке називали «Калета». Калитою або калетою називають борошняний корж з отвором в центрі, прикрашений насінням та горіхами, промащений медом. Калету вважали символом возз'єднання жіночої та чоловічої енергії. Ритуальний виріб підвішували за стрічку на балку та влаштовували веселощі. Кусання калети завжди супроводжувалось театральним дійством з головними героями: паном Коцюбинським та паном Калетинським.

Гра закінчується, коли калету виймають зі сволака і ділять між учасниками вечорниць. Молоді дівчата отримують безкоштовну калету, а хлопці платять дівчатам на стрічку, як плату за те, що вони замішували тісто калету. Згодом всі сідають за стіл і починається вечеря. На вечерю подають різні страви, але оскільки в цей період ще триває піст, то подають вареники з капустою. Під час частування Калетою дівчата наливають у тарілку вино, горілку і мед, розведений водою, кладуть на дно обручку і дають хлопцеві дотягнутися губами до обручки. Якщо хлопець бере обручку і не торкається її носом, то парубок зустріне собі пару та знайде родинне щастя. Наразі лише фестивалі та музейні заходи дають змогу зазирнути у традиційні святкування української молоді.

Існують різні погляди на календарний принцип виокремлення зимових свят. Цікаво, що в праці Степана Килимника «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» вечорниці є частиною осіннього календарного циклу. [20] П. Чубинський в «Трудах етнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край» взагалі не керується традиційним поділом на сезони, обравши спосіб структуризації за місяцями року. Олекса Воропай в

етнографічному нарисі «Звичаї нашого народу» розпочинає огляд зимового календаря в розділі «Зима» з Введення.

1 грудня, на наступний день після Андрія, вшановували пророка Наума. Деякі дослідники ведуть початок зимового циклу свят саме з цієї датою.

С. Килимник у своїй праці про календарні свята річного циклу завершує осінній сезон святом «Наума». [20] Цей день також зафіксований як початок календарної обрядовості зимового циклу в етнографічній спадщині М. Максимовича «Дні і місяці українського селянства». Порівнюючи ці свідчення, а також аналізуючи важливі наукові та оригінальні джерела традиційної культури, доходимо висновку, що саме це свято найбільш вдало відображає особливості зміни пір року. На більшій частині території України до цього дня селяни закінчували всі сільськогосподарські роботи і, як завершальний етап, складали знаряддя праці на зиму. У цей день починався навчальний семестр, і батьки відправляли дітей до школи або до майстра, щоб навчити певного ремесла.

Різними обрядовими діями відзначали в народі й ці свята: мучениці Варвари – 4 грудня, преподобного Сави – 5 грудня, Миколи Чудотворця – 6 грудня. 4 грудня вшановується пам'ять великомучениці Варвари. За народними переказами, свята великомучениця Варвара була гарною вишивальницею і вишивала одяг Ісуса Христа. В цей день діє багато заборон: не можна прати, білити, виконувати важку господарчу роботу, заохочувалось вишивання та суцання ниток. Також говорили, що якою б не була погода на день Святої Варвари, такою ж буде і на Різдво Христове. Від цього дня починалась активна підготовка до свята Різдва.

Наступного дня українці святкують день Святого Сави. Ця пора року в Україні характеризується рясними снігопадами, морозами та замерзанням річок, тому з цього приводу в народних приповідках говориться: «Варвара снігом постелить, Сава загладить хуртовиною, а Микола морозом придавить». «Варвара мосте, Сава гостре, а Микола гвозде!» «Варвара заварить, а Микола поставить

кола!». [5, с.28] Також в своїй праці П. Чубинський записав таку приказку: «Варвара ночі ввірвала, дня приточила». [41, с.262]

Згідно записів О. Воропая наступним святом в українській календарній обрядовості є День Святого Миколая. Його ще називають «зимовим Миколою», бо українці також святкують «Весняного Миколая». Святий Миколай є покровителем знедолених, бідняків і завжди допомагає тим, хто до нього молиться. У західних регіонах України існує традиція, що Святий Миколай приносить кожному подарунок, який знайде вранці під подушкою. У цей день випікають особливе печиво. Печиво випікають і кладуть під подушку дитині разом з подарунками. Неслухняним дітям також дарують різочку, щоб нагадати їм про дисципліну. Вважається, що з цього дня зима остаточно вступає в свої права і тепла в році вже не буде. За легендами свій великий спадок Миколай використовував для допомоги іншим, час від часу розносячи їжу, теплий одяг та іграшки в домівки бідних. Всі свої добрі справи Миколай робив таємно. Він звільняв в'язнів, рятував невинних людей від страти, неодноразово допомагав бідним на суші і на морі. Це породило безліч легенд про чудотворця, і з часом Миколай став одним з найважливіших християнських святих. Цікаво, що в «Трудах этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край» П.Чубинського немає жодних згадок про це свято.

Про Святого Миколу на території України побудувало багато легенд, деякі з них записав Олекса Воропай та опублікував їх у першому томі «Звичаї нашого народу». З текстами легенд можна ознайомитись в Додатках А-В.

12 грудня українці відзначали Святого Спиридона Сонцеворота. Це час зимового сонцестояння, оскільки в цей день сонце повертає на літо, а зима – на мороз. З цього дня селяни забивають птицю і кабанів, готуючись до різдвяних свят. У народі кажуть: «Сонце - літо, зима - мороз». На світанку люди виходять у сад з сокирами в руках і «погрожують» деревам, щоб вони краще родили в прийдешньому році: «Не будеш плодоносити – зрубаю, порубаю і в печі засмажу!» . Про те, як шанували Св. Спиридона на Слобожанщині О. Воропаю

вдалося записати легенду від жительки Харківщини Марії Прокопчук (Додаток Г).

24 грудня українці відзначають Святвечір – одне з найважливіших родинних свят і один з найчарівніших днів, коли кожна родина словом і ділом створює атмосферу затишку, багатства, щастя і миру в домі. Це свято має багато варіацій назв, в залежності від регіону та традицій, наприклад Бідна кутя, Голодна кутя, Посна кутя, Перша кутя, Багата кутя, Святвечір, Вілія, Коляда, Керечун-вечір, Коляда.

За традицією, напередодні Різдва сім'ї нічого не їдять і чекають на появу першої зірки, яка сповіщає про народження Ісуса Христа. Лише ввечері родина збирається разом на розкішну вечерю. На стіл ставлять дванадцять пісних страв: варений горох, смажена капуста, риба, квасоля, боби, картопля, гриби, гречана каша, голубці, коржі, а на друге – кутя та узвар. Обов'язковою умовою було повернути Богові всі забуті або позичені речі. Також важливо було пробачити всі образи, зроблені в цей день, щоб образи і поганий настрій не перейшли в наступний рік.

Згідно записів П. Чубинського В цей день зрання жінки пекли калачі та пироги, щоб пригостити колядників на Різдво, а кутю завжди варили в новому горщику. Найдавніша кутя – це ячмінна кутя, яку досі готують у деяких районах Полісся. В Україні найпоширенішим видом куті була пшенична, розтерта в ступі, на Лівобережжі її часто заливали медом і узваром, а на Правобережжі додавали товчений мак і горіхи. У 20 столітті рисова кутя стала популярною серед буржуазії і ознаменувала процес трансформації. Перша кутя була останнім днем посту, тому люди готували пісну їжу. У різних регіонах України були свої відмінності в обрядових стравах в залежності від вирощування певних культур та залишків їжі.

Перед вечерею обов'язково прикрашали покуття – місце в правому куті столу, де стоять ікони, це місце вважається вівтарем предків. На Святвечір біля

покуття ставили дідух – перший скошений сніп під час жнив. Святковий сніп перебував у хаті впродовж тижня, а подекуди навіть до Йордану.

25 грудня – перший день Різдва. Різдво Христове за традицією святкують три дні, як і Великдень. Вранці першого дня люди йдуть до церкви. Повернувшись, обідають за святковим столом. Їжа вже не пісна, люди їдять скоромну їжу. За день до свята готують м'ясо, ковбаси, капусту, варять холодець, печуть пироги, готують калачі, роблять книші.

На перший день від Різдва діти після обіду несуть вечерю до хресних батьків, бабусь і дідусів. Вони зв'язують три хлібини і кладуть у них яблука та горіхи. Похресник вітається з хресними, вітає їх з Різдвом Христовим і тричі вклоняється перед хресним батьком або хресною матір'ю. Хресні батьки також вітають похресника з Різдвом Христовим і тричі кланяються хресному батькові або хресній матері. Вони отримують подарунки, гроші та солодощі. Також є згадки в етнографічних джерелах про те, що діти несли пакунки хресним ще 24 грудня ввечері.

Також в цей день молодь розпочинає колядувати. Не скрізь в Україні колядувати починають одночасно: На Покутті діти починають колядувати напередодні Різдва, тоді як на колишній Гетьманщині, Слобожанщині та Гуцульщині – після церковної служби в перший день Різдва. На Західному Поділлі музичне дійство починається вранці на другий день Різдва.

Різдвяна звичаєвість не лише транслює релігійні та загальнолюдські почуття, а й глибоко розкриває колективну, соціальну та національну єдність, любов до праці, людські прагнення, мрії, сподівання та найвищі чесноти: шанувати людей та їхню пам'ять, ділитися радістю з іншими та бажати їм добра в віншуваннях (Додаток Д). Для текстів колядок характерні хліборобські, мисливські, величальні, військові, весільні мотиви. У збірці колядок І. Виревича є текст, який демонструє, як господиня доручає своїй челяді зловити дивну тварину, «тура-оленья» (Додаток Е). Починаючи з другої половини 19 століття на Україні найбільше поширені колядки релігійно-біблійного змісту.

У традиційній культурі колядування та щедрування важливу роль відігравало ряджання, перевдягання та народні ігрища, саме тому різдвяні святкування часто супроводжувалися вертепом – мандрівним ляльковим театром, поширеним в Україні у 18-19 століттях. Перші письмові згадки про вертеп в Україні датуються серединою 17 століття, але перші записи про вертепний театр були зроблені значно пізніше.

Театр був дуже мобільним. Вертепник стояв за спеціальним двоповерховим дерев'яним будиночком із щілиною в нижній частині і розігрував усі сцени з дерев'яними ляльками на дротиках. Він співав і говорив різними голосами для кожного персонажа. Також часто інсценізувалися релігійні легенди про народження Ісуса Христа і жорстокого царя Ірода, який наказав і особисто здійснив вбивство всіх своїх дітей. Крім різдвяних п'єс, ставилися й побутові сцени, персонажами яких були запорожці, турки, москалі, євреї та цигани. Також виконувалися народні пісні, танці та жарти, що надавало виставам етнографічного та фольклорного характеру. Вертеп був дуже популярним у польських регіонах Західної України. Він подібний до білоруської «бетрайки» (походить від слова «Віфлеєм») та польської народної драми під назвою «шопка». Історію вертепної драми активно досліджувало багато українських фольклористів та етнографів – В. І. Перетц, М. Петров, Євген Марковський, Микола Маркевич та інші.

31 грудня – Свято Маланки. За записами О. Воропая на Поділлі та Волині готували кутю, і цей вечір називається «Багата кутя». На вечерю також готують дванадцять різних страв, але вже не пісних. Калачі, коровай та випічку готують для того, хто дарує і того, хто сіє. Увечері дарують подарунки на ніч. Вони вбираються у вишукане вбрання і ходять «козою», співаючи гімни на добрий врожай, ласку та сімейне щастя. Потім дівчата ворожать. Ворожіння схожі на Андрія. На Наддніпрянщині та Гуцульщині святкують Маланку. Галицьке Поділля цього дня не святкує, бо у галичан цей день припадає в переддень Водохреща, тоді як на Наддніпрянщині це — «Голодна кутя», Богоявлене

надвечір'я. Степан Килимник в своїй праці стверджує, що на Маланку мають бути і пісні страви, оскільки стародавні слов'яни в цей вечір приносили жертву богам. Вважалось, що якщо поставити якомога більше страв рослинного походження, то бог урожаю дасть ще більше урожаю в прийдешньому році.

В цей вечір традиційно «водять козу», Олекса Воропай зафіксував такий матеріал: «Кому припадає бути козою, одягає обруч — щоб різки приходились на голову, а хвіст — за спину. Накидають кожуха — вовною догори. Спереду запинають, щоб тільки роги, вуха та «морду» видко було. Рукави звисають донизу — це ніби передні ноги кози. Однією рукою коза тримається за ломачку і трясє віхтиком — «крутить хвостом». [5, с.100-101] Водили козу і хлопці, і дівчата, розважаючись, співаючи та святкуючи настання Нового року.

1 січня вся Україна святкує Василя або Новий рік. На Новий рік є традиція засівати житла та двори житом, пшеницею на багатство, гарні врожаї наступного року та хорошу долю. За народним повір'ям, дівчатам посівати заборонено, бо тільки чоловіки приносять щастя. Є згадки, що на Слобожанщині господині просять посівальника посидіти на порозі, щоб кури добре неслись. Після посіву зерно збирають і дають курям, а горох зберігають до весни. Коли навесні вилуплюються курчата, їх «годують» цим горохом, щоб вони вирости ще більшими.

Павло Чубинський зробив такий запис: «Напередодні цього дня кладуть кілька цибулин, посипаних сіллю; зранку господар їх роздивляється; якщо сіль на цибулині волога — варто очікувати невелику кількість дощів, якщо ж мокра — буде ливень». [41, с.1]

На Західному Поділлі між Різдвом і Новим роком оселю прибирають у двох частинах. Сміття від центру до вхідних дверей виносять одразу, а сміття від центру до сіней залишають до Нового року. Вранці на Новий рік сміття виносять з хати, вішають над дверима і підпалюють. Коли вогонь запалає, господар, господиня, діти від найстаршого до наймолодшого — стрибають через вогонь». Нехай вся нечисть залишається у вогні, а Новий рік буде чистим!».

Останнім потужним святом в зимовому календарі, яке має релігійне підґрунтя є Водохреще або Йордан. Назва цього давнього свята походить від знаменитої біблійної ріки Йордан, в якій було охрещено Ісуса Христа. 6 січня з самого рання священик освячує воду, під час освячення лунають три постріли, щоб відігнати «коляду». З цього дня громади вже не колядували. Причиною цього є прощення померлих родичів, які, за віруваннями українців, приходили до сімей на різдвяні свята. Про це свідчить приготована для померлих поминальна їжа: кутя, куліш, калачі.

П. Чубинський зазначав, що «напередодні Богоявлення, 5 січня, окроплялися будинки освяченою водою. В цей день можна працювати, але до освячення води ніхто не їсть і тому цей день називається «Голодною кутею». [41, с.2]

Вода, освячена на Водохреща, вважалася дуже ефективною від усіх хвороб, особливо від страху та пристріту. В цей день вода з будь-яких водойм вважалась цілющою, тому запаси робили великі, щоб протягом року використовувати для різних потреб. Нею кропили при будівництві будинків або використовували як найефективніший засіб на випадок пожежі. В цей день дівчата ходили до річки вмиватися в «йорданській воді» — «щоб були рожеві лиця».

Павло Чубинський зробив запис про те, що на Слобожанщині побутувало повір'я, що в день Йордану настає така хвилина, коли вся вода перетворюється на вино. [41, с.4]

Водохреще святкували три дні, після завершення можна було виконувати вже будь-яку роботу, але не купатися, щоб не забруднити свячену воду нечистою силою. Після Водохреща починаються М'ясниці. На цей період припадає найбільше весіль, оскільки він вважається щасливим часом для укладання шлюбів. Неможливо не побачити раціональне зерно у віруваннях, що це щаслива пора року для весіль: у лютому селяни зазвичай вільні від сільськогосподарських робіт і мають достатньо їжі для святкової трапези. Крім того, дружини, які приєднувалися до чужого дому, мали час звикнути до будинку чоловіка, а з

початком весняних робіт їм було легше увійти в ритм цієї роботи, що важливо для побудови здорових сімейних стосунків.

2 лютого українці урочисто відзначали Стрітіння. У цей день у народі кажуть, що зима бореться з літом: «Зима з пирогом, а літо з батогом». У дні зустрічі зими і літа існувало багато прикмет про погоду і врожай. Якщо в день зустрічі зими і літа була гарна погода, то і літо буде гарним.

Також на Стрітіння обов'язково в церкві освячували воду і свічку, яку називали «страсною», «громничною» або «громовою». Ці свічки запалювали, коли хтось мав померти, а також під час грози, щоб захистити будинок від блискавки.

Деякі фольклористи, зокрема О. Воропай, день Стрітіння класифікують вже як частину весняного обрядового календаря. Стрітінням завершувався зимовий цикл святкування та українці починали підготовку до нового сезону.

У результаті огляду та аналізу свят зимового календарного циклу в контексті української обрядовості, стає очевидним, що ці свята є не лише важливою частиною культурної спадщини України, але й глибоко укоріненими в психології та сприйнятті українського народу. Подальше дослідження цих свят може розширити наше розуміння традицій та звичаїв українського народу, а також допомогти зберегти та відродити культурні традиції. В наступному розділі ми безпосередньо досліджуватимемо репрезентацію обрядовості зимового календаря в сучасній культурі.

2.3. Світоглядний аспект українського обрядового фольклору зимового календарного циклу

Український обрядовий фольклор в зимовому календарному циклі є невичерпним джерелом для розуміння культурних традицій та світоглядних

уявлень народу. Багатокомпонентна структура українського фольклору органічно поєднує елементи християнського та язичницького світогляду. Язичницькі, дохристиянські елементи поступово втрачають свою "силу", але зберігаються у вигляді окремих артефактів, що зустрічаються в архаїчних фольклорних жанрах, особливо в зразках календарно-обрядової поезії.

О. Бодянский в праці «О народной поэзии славянских племен» влучно зазначав: «своєрідність життя народу, яка встановлюється його релігією, філософією, правом, звичаями, історією, місцевістю країни та її властивостями, віруваннями, мовою, численними життєвими умовами і т. п., ні в чому так яскраво, міцно й досконало не виражається, як у його словесності». [34, с. 15]

У той період, коли на території сучасної України намагались вводити християнство, обрядовість народу, сформована на язичницьких віруваннях, була вже добре розвинена. Проникнення нових релігійних ідей у народну свідомість відбувалося вкрай повільно. Як наслідок, два різних світогляди накладалися один на одного, формуючи певну невизначеність серед українців.

Зимовий цикл свят розпочинав землеробський календар, який було сформовано на цілком прагматичних засадах: день ставав коротшим, землеробські роботи завершилися, розпочинався період відпочинку. Серед свят, що мають давнє дохристиянське походження, ми можемо виокремити Різдво, Маланку, Василя, Спиридона Сонцеворота, Стрітіння. Ці свята мають величезний пласт давніх язичницьких обрядів, відображених в ігрищах, новорічних ворожіннях обрядів. Також, незважаючи на те, що свята Катерини та Андрія одержали найменування на честь християнських святих, вони сформовані підґрунті язичницьких вірувань. В народній традиції звичаї і обряди в день Катерини та Андрія мають стародавній, дохристиянські риси: заклинання, ворожіння, ритуальне кусання «калети». Вечорниці або досвідки також є формою розваг дохристиянського періоду.

М. Грушевський в праці «Історія української літератури» влучно зазначав «З-під поволоки християнських імен, а почасти — й ідей (кажу: почасти — бо дуже

часто християнські ймення зовсім механічно зв'язані з образами й ідеями нехристиянськими), вирисовується перед нами характер сеї старої, дохристиянської релігії — її магічний характер. Її провідна ідея — се не ідея служіння правлячим доохрестним світом силам, щоб придбати їх ласку, яка вже сама, по своєму плану, все на добре попровадить, як то собі укладає людина на інших стадіях релігійної думки». [8, с. 227]

Християнській релігії не вдалося витіснити етнографічне язичництво як споконвічний елемент життя українського народу, тому ці два світи перетинаються або ж зливаються в одне ціле, формуючи світогляд українців.

Особливості дохристиянського світогляду українців досліджував науковець Іван Денисюк, він зосередив свої дослідження в 3 томі «Літературознавчих та фольклористичних праць» «Фольклористичні дослідження». [9] Предметом його аналізу була календарна обрядовість, зокрема пісні різдвяного циклу. Іван Овксентійович пише, первісна функція щедрівок виявлялась в тому, що ці тексти були гімнами міфічним богам, героям і, можливо, навіть князям. Однак під впливом різних чинників зазнали своєї демократизації і були пристосовані до возвеличення господаря, його сім'ї й господарства. Іван Денисюк називає це явище евгемеризмом. [9, с. 21]

Варто зазначити, що першим дослідником, хто систематизував пісенний матеріал колядок та щедрівок за мотивами, був О.О. Потебня. В праці «Объяснения малорусских и сродных народных песен. Ч. II. Колядки и щедровки» він проаналізував ці пісенні жанри в різних площинах і напрямках, враховуючи поетичний розмір, відзначаючи спорідненість щедрівок і колядок з білоруськими волочебними піснями; вивчав тексти в контексті обрядів колядування та щедрювання. Олександр Опанасович першим описав, що метою колядок і щедрівок здавна було величання, піднесення звичайної особи в ідеальний стан, у зв'язку з цим він зіставив художню манеру колядок та щедрівок із замовляннями. [35]

Тексти різдвяних колядок з часом набули відчутного християнського звучання, оскільки цей день в релігії вважається днем народження сина Божого, то в колядках з'являються християнські мотиви (рай, янгол, хрест, душа та інші).

Чимало дискусій виникає на рахунок походження свята Водохреща. Традиційно воно вважається християнським святом, днем Хрещення Господа Бога та Спаса нашого Ісуса Христа. Проте більшість етнографів наголошує на існуванні свята з подібними обрядодіями ще в дохристиянську добу, оскільки «з поверненням сонця на літо, виникала думка про визволення від зимового сну, про перетворення мертвих вод у живі потоки, що несуть землі оновлення та силу родючості, і, ця думка лягла в основу язичницького зимового свята води.» [23,с. 280-281]. Вчені допускають, що в дохристиянські часи цей день присвячувався вшануванню води та задобрюванню духів води. С. Килимник писав: «Яку назву носило це свято у дохристиянську добу, до нас, на жаль, не дійшло», так само як і «який зміст вкладали наші пращури у це свято». [20, с.145]

Дослідження світоглядного аспекту українського обрядового фольклору зимового календарного циклу відкриває двері до глибшого розуміння культурних, релігійних і соціальних процесів, які сформували традиційну обрядовість українського народу. Попри значний внесок О.О Потебні та М. Грушевського в дослідження цього питання, варто відзначити, що деякі аспекти провокують дискусії в колі дослідників. Важливо досліджувати цю тему комплексно, враховуючи культурні та історичні контексти.

РОЗДІЛ III

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КАЛЕНДАРНИХ СВЯТ ЗИМОВОГО ЦИКЛУ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ

3.1 Жанроцентричний аналіз українських календарних свят зимового циклу представлених у віртуальних медіа

Від початку наукового інтересу до української традиції регулярно висловлювалися припущення, що незабаром розпочнеться процес згасання традиції. С. Росовецький в підручнику «Український фольклору у теоретичному висвітленні» влучно зазначав, що «ця своєрідна ентропія призводить до зникнення усних творів, своєчасно не зафіксованих за допомогою писемності або інших технічних засобів». [37, с.12] Однак повномасштабне вторгнення росії на територію України спровокувало процес зацікавлення суспільства культурним минулим свого народу. Фольклор не тільки не зник, але й набув нових форм існування та поширення, ставши частиною сучасного життя. За допомогою нових інформаційно-комунікаційних технологій людина є не тільки ретранслятором фольклору, а й творцем фольклорних змін. Таким чином, фольклор тепер можна розуміти не лише як поетичне минуле, а й як повсякденну ментальну репрезентацію, відображення повсякденних життєвих уявлень і реакцію на соціально-політичні зміни.

Інформаційна епоха та цифрові можливості розширили не лише можливості фольклорної комунікації, а й шляхи розповсюдження фольклору. Це явище посприяло збагаченню жанрового розмаїття фольклору. Ж. Денисюк зазначає, що «Більшість видів фольклору в усній традиції зберігають свою форму і популярність і сьогодні, але найновішими і найпоширенішими є ті, що орієнтовані на візуальні форми комунікації». [10, с.217] «Візуальний і вербальний компоненти, взаємодіючи в єдиному семантичному просторі один з одним, забезпечують цілісність і зв'язність креолізованого твору та його комунікативний ефект. Таким чином, в процесі сприйняття реципієнтом

креолізованого твору відбувається декодування закладеної в ньому інформації, в результаті чого створюється єдиний загальний концепт (сенс) такого твору/тексту». [11, с.138]

В цьому підрозділі ми б хотіли розпочати аналіз репрезентації обрядового фольклору зимового календарного циклу з інформаційних жанрів, оскільки вони формують основу жанрової системи сучасних медіа.

Новини вважають домінантою та фундаментом інформаційних медіатекстів. Найкоротшим інформаційно-оперативним жанром є замітка. В цьому жанрі репрезентація календарної обрядовості зимового циклу відбувається переважно в замітках-анонсах та замітках-порадах.

Замітка-анонс – це завчасне повідомлення про захід, який має відбутися. Основною метою таких анонсів є надання короткої та об'єктивної інформації про час та основні особливості запланованого заходу, його найважливіші етапи та результати. Найчастіше замітка-анонс використовується для матеріалів у сфері культури та суспільного життя. Прикладом такого різновиду жанру замітки є медіатекст на сайті інтернет-видання «Вечірній Київ», присвячений вечорницям на Андрія в Музеї Івана Гончара (Додаток Є). Представлений медіатекст відповідає всім жанровим особливостям замітки-анонсу: інформативна насиченість тексту, лаконічність, високий рівень оперативності, конкретність та універсальність. Структура замітки не порушена, охоплює всі необхідні елементи: заголовок, лід, зачин та деталі. Заголовок («У столичному музеї влаштують вечорниці з давніми обрядами») виконує функцію привернення уваги та в загальних рисах інформує про факт. Лід («У Музеї Івана Гончара в неділю відбудуться традиційні вечорниці на Андрія з танцями, співами та давніми обрядами») в представлений замітці-анонсі відіграє роль «змістовного ядра». Зачином є перший абзац медіатексту, де читача повідомляють про розважальну програму свята. Деталі викладені досить стисло, але доступно для сприйняття.

Подібні тексти, присвячені святкуванню Дня Святого Миколая, Різдва, Маланки, Нового Року, Водохреща та інших свят зимового календаря є досить

поширеними в сучасному медіапросторі. Проте варто зазначити, що про менш поширені, переважно релігійні свята, замітки-анонси зустрічаються вкрай рідко.

Замітка-порада характеризується тим, що містить конкретну «програмну» інформацію, метою такого матеріалу є надання реципієнту інформації про дії, що призведуть до певного результату. О. Кузнецова влучно зазначає, що «замітки-поради побутового характеру найчастіше не мають посилення на авторитет. Замітки-поради, що можуть викликати вагомі зміни, завдати шкоди, наприклад, лікувальні поради, правові консультації, потребують називання імені, прізвища, статусу фахівця, лікаря, юриста, що додає замітці-пораді ефективності впливу». [24, с.141-142]

Піджанр замітки-поради є дуже поширеним і дієвим механізмом для репрезентації традицій українського обрядового календаря. В цьому жанрі представлене розмаїття медіатекстів, що присвячені тематиці заборон та рекомендацій святкування. Приклади текстів цього жанру представлені в Додатку Ж. Представлені замітки за обсягом можна класифікувати як стандартні (обсяг стандартної замітки – 4-40 рядків). Подібні тексти переважно транслують інформацію про заборони, рекомендації, прикмети, що притаманні для відзначання релігійних свят зимового календарного циклу. Звісно, вони адаптовані до життя сучасного суспільства та зазвичай не відповідають традиційним нормам та канонам святкування, оскільки для цього різновиду жанрів не характерне посилення на наукову джерельну базу.

Також в жанрі заміток-оглядів та заміток-історій поодинокі представлені медіатексти, де висвітлюються історії святкування і лідерів думок, і середньостатистичних українських сімей. Такі тексти є мультижанровими, оскільки поєднують ознаки замітки та інтерв'ю.

Репрезентація українського обрядового фольклору зимового календарного циклу широко представлена в жанрі репортажу. Домінантними ознаками репортажу є послідовне зображення подій, максимальна документальність, емоційно насичена оповідь та активна роль особистості репортера. Головне

завдання репортажу – інформувати за допомогою фактів і водночас викликати емоційний відгук у аудиторії.

В сучасному медіапросторі можна знайти безліч прикладів матеріалів, що висвітлюють тему календарної обрядовості в жанрі репортажу. Проаналізувавши актуальні інтернет-джерела, варто зазначити, що найпоширенішим видом репортажу є відеорепортаж. За тривалістю професор журналістики В. М. Дрешпак зазначає, що за обсягом відеорепортаж може бути коротким або довгим, це залежить від мети, тематики та значущості фактів і подій, про які йдеться, особливостей матеріалу, який готує журналіст, та редакційного задуму. Під час поділу відеоматеріалів за тривалістю ролика, ми стикнулись з проблемою недостатньої кількості досліджень, що класифікували б відеоматеріал, апелюючи до проведених аналізів. Науковиця В. Білицька в своїй статті «Граматичні особливості текстів відеорепортажів» зазначає, що «тривалість одного відеорепортажу становить від однієї до п'яти хвилин» [1, с.6], проте в сучасному медіапросторі жанр репортажу еволюціонував та став більш інформативним, зорієнтованим на споживачів, тому нині часто зустрічаються репортажі навіть до 1 години. Саме тому ми вирішили звернутись до налаштувань платформи «YouTube», де представлений подібний поділ за характеристикою часових меж [Додаток 3]. Згідно з отриманими даними, коротким вважається відеоматеріал тривалістю до 4 хвилин, середнім – 4-20 хвилин, довгим – понад 20 хвилин.

Поширеними серед коротких відеорепортажів є матеріали з місця подій, що фіксують ключові етапи свята, одним з таких є репортаж «Свято Водохреща: традиції вірян» [VI]. Представлений відеорепортаж відповідає зазначеним ознакам цього піджанру, також містить ознаки флеш-інтерв'ю та кореспонденції. Відеорепортаж написані в теперішньому часі, оскільки автор прагне викликати у читача враження, що він є безпосереднім учасником події. Також переважає вживання активного стану та дійсного способу мови. Представлений медіатекст сформований переважно з розповідних речень, що є особливістю жанру

репортажу. Відеорепортаж містить ознаки аналітики, оскільки автор висловлює свою думку з приводу перебігу святкування та важливості збереження традицій.

Вдалим прикладом середніх за тривалістю відеорепортажів можна вважати відео «Історичне українське Різдво: репортаж зі Львова» [III], в якому фіксується святкування українського Різдва вперше за новоюліанським календарем разом із західним світом. Кореспондент дізнався, як сприймають цю подію священики, військові, пластуни та звичайні українці. Гідними прикладами відеорепортажів, що репрезентують традиції зимового календаря також можна вважати матеріали «В Ужгороді відгуляли свято Василя. Спеціальний репортаж» [IV] та «Як святкують день Святого Миколая та що відомо про це свято» [VII], оскільки вони характеризуються оперативністю, динамічністю, наочністю та активним самовираженням автора.

Цінними та актуальним матеріалом довгого рольового відеорепортажу вважаємо випуск від проєкту «Світ Навиворіт» «Хто така Маланка та нащо селом водять козу. Світ навиворіт. Україна» [VIII]. В наведеному сюжеті журналіст Дмитро Комаров досліджував культурні традиції святкування Маланки, показав, як українці продовжують відзначати зимові свята навіть в регіонах, що найбільше постраждали від обстрілів та особисто брав участь в обрядодіях. Автор активно використовував стилістично й емоційно забарвлену лексику з метою концентрації уваги слухача. Незважаючи на те, що для жанру репортажу не притаманне використання вузькоспеціальних слів, діалектизмів, в представленому відеоматеріалі вони фігурують. Цей матеріал можна вважати мультижанровим, оскільки він має ознаки інтерв'ю в традиційній формі діалогу та відеокореспонденції.

Аналізуючи матеріали жанру репортажу, ми не можемо не представити приклади радіорепортажу. Незважаючи на те, що радіорепортаж – це динамічне, документальне та водночас художнє відображення об'єктивної реальності, цей вид репортажу поступово втрачає актуальність, оскільки сучасне суспільство потребує візуального підкріплення інформації, яку вони споживають. До аналізу

пропонуємо радіорепортажі від мультимедійної урбаністичної платформи «UrbanSpaceRadio» «Криворівня: переписи на Святвечір» [IX] та від українського медіа про музику та культуру «СЛУХ» – «Єдине Різдво» [X]. Представлені радіорепортажі мають активну динаміку розвитку подій, вирізняються монтажними прийомами, індивідуальним мовним стилем, акустикою та музичним доповненням.

Цікавою та важливою особливістю радіорепортажу «Криворівня: переписи на Святвечір» є відсутність активної ролі репортера, всі питання та репліки журналіста були «вирізані» з ефіру. Представлений репортаж несе високу культурну цінність, адже матеріал репрезентує традиції святкування Святвечора в селі Криворівня Верховинського району Івано-Франківської області. Радіорепортаж також особливий тим, що містить уривки традиційного виконання гуцульських колядок та детальні рецепти ритуальних обрядових страв.

Кардинально іншу тематику має радіорепортаж «Єдине Різдво» [X] від українського медіа «Слух». В цьому матеріалі поєднались риси інтерв'ю, репортажу, подкасту, розважального шоу. В цьому сюжеті йшлося про цікаві невідомі факти про Різдво та Санта Клауса, містились історії запрошених гостей та багато атмосферної музики. Оскільки в цьому радіоматеріалі прослідковувалась активна роль репортерів, був присутній оперативний виклад цікавих фактів та актуальної інформації, ми все ж можемо розглядати цей матеріал як радіорепортаж, проте із зазначенням мультижанрового компоненту.

Фоторепортаж – це відповідна структурна форма візуального повідомлення, яка забезпечує невербальне представлення події, факту, явища, суб'єкта чи об'єкта і додає мінімальний текст для вираження його змісту. Час і місце зйомки повинні бути чітко повідомлені, а ситуація всебічно висвітлена. Фоторепортажі мають бути оперативними, щоб не втратити актуальність. Фоторепортаж виключає постановочні кадри, втручання та присутність фотографа в подіях, проте автор може надавати емоційну оцінку дійсності.

Одним з прикладів такого виду репортажу є матеріал українського друкованого щотижневого суспільно-політичного журналу «NV» «Як українці святкували Різдво» [XI]. В представленому фоторепортажі опубліковані фото святкування Різдва українського суспільства з різних куточків України. Оскільки домінантним ознаками фоторепортажу є документальність, емоційність, лаконічність, контекстуальність та наочність – ми можемо підсумувати, що цей матеріал можна вважати фоторепортажем, проте оцінка автора в даному матеріалі відсутня. Прикладом фоторепортажу, де присутні коментарі автора є матеріал інтернет-видання «Радіо Свобода Україна» «Фоторепортаж: Водохреща в Києві» [XII].

У зв'язку із тенденцією поширення діалогічності в журналістиці, сучасна медіакомунікація все частіше застосовує жанр інтерв'ю як спосіб інформування та аналізу. На сьогодні інтерв'ю є чи не найпоширенішою формою подачі інформації в пресі, аудіовізуальних ЗМІ та інтернеті. Прикладом якісного діалогічного інтерв'ю, в якому відбувається репрезентація традицій святкування Маланки та Василя є інтерв'ю завідувачки катедри фольклористики Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка Олеси Наумовської в програмі «Ранок на суспільному мовленні» на Першому.UA «Про походження та святкування Маланки та Василя» [XIII]. Також цінним зразком інтерв'ю можна вважати відеоматеріал «Традиції та ворожіння на Свято Андрія – етнографиня Тетяна Пошивайло» [XIV] від медіа «Сніданок з 1+1». Представлені сюжети мають всі необхідні ознаки, що визначають його жанр як інформаційне інтерв'ю: актуальність, новизна інформації, дохідливість викладу, оперативність, сприяння орієнтуванню аудиторії.

Прикладом короткого мультимедійного бліц-інтерв'ю є матеріал команди медіаконгломерату «1+1 Media» «Різдво для мене – дуже щире сімейне свято», – SHUMEI про різдвяні традиції у своїй родині» [XV]. В інтерв'ю український музикант і співак SHUMEI поділився власним досвідом святкування в рамках

великого різдвяного проєкту «Ти не один». Текст інтерв'ю проілюстрований в Додатку И.

Оскільки навколо деяких свят зимового календарного циклу розгортається багато дискусій, також варто звернути увагу на інтерв'ю-анкету як різновид жанру інтерв'ю. Інтерв'ю-анкета – це вид інтерв'ю, що проводиться в формі сесії запитань і відповідей з метою з'ясування думок різних людей на певну тему. Оскільки анкетування відбувається з 1-3 питань, то завдяки одержаній інформації можна швидко представити зріз громадської думки з обговорюваної теми. Прикладом інтерв'ю анкети є відеоролик «Різдво 25 грудня чи 7 січня? Опитування випадкових людей» [XVI]. Структура інтерв'ю - анкети збережена.

Отже проаналізувавши матеріали жанру інтерв'ю, ми можемо зробити висновок, що в питанні висвітлення інформації про обрядові свята зимового календарного циклу передовими є інтерв'ю-факт або ж власне інформаційне інтерв'ю, інтерв'ю-анкета та бліц-інтерв'ю. В таких видах жанру інтерв'ю як прес-конференція, веб-інтерв'ю, протокольне інтерв'ю, інтерв'ю-дайджест матеріали про зимовий святковий календар представлені зрідка. Варто зазначити, що в флеш-інтерв'ю як в самостійному виді, інформація про зимові свята майже не представлена, але мультижанрове поєднання флеш-інтерв'ю та репортажу є дуже актуальним для трансляції матеріалів про український цикл зимових свят.

Наступною великою групою є аналітичні жанри, в яких також активно представлена інформація про зимовий календар українців. Аналітичні медіатексти суттєво відрізняються від інформаційних та художньо-публіцистичних за низкою критеріїв: діяльність журналіста зосереджена на дослідженні та рісерчі, а не лише на зборі інформації, аналітичний медіатекст вирізняється актуальністю думок, має оцінку і судження з важливих питань, також аналітичним текстам притаманна всебічна інтерпретація явища, ситуації чи процесу.

Оскільки стаття має формуватися на чіткій логічній аргументації, посиленнях на фактологічну базу, не може містити домислів та необґрунтованих суджень, то варто розуміти, що в сучасному медіапросторі подібні статті пишуться спеціалістами в галузі фольклору та етнографії. Також у зв'язку з розвитком сучасного інтернет-простору жанр статті розвивається та змінюється, матеріали доповнюються аудіовізуальним контентом і тому на позначення статті нині часто використовують терміни «мультимедійний матеріал» та «лонгрід».

Показовим прикладом мультимедійного матеріалу в сучасному медіапросторі можна вважати статтю фольклористики та кандидатки філологічних наук Олени Чабанюк «Як ворожили та бешкетували українці у ніч на Андрія» [XVII]. Стаття є актуальною, містить фактологічний матеріал та доповнена світлинами святкувань вечорниць на Андрія, написана в публіцистичному стилі. Також ми хотіли б звернути увагу на жанр лонгріду, оскільки він є дуже актуальним в сучасному віртуальному медіапросторі. Лонгрід – жанр журналістики, який характеризується збільшеним обсягом тексту та застосуванням мультимедійного контенту. Лонгрід характеризується жанровою неоднорідністю, оскільки має риси аналітичного та художньо-публіцистичного жанру. Цікавим прикладом лонгріду є матеріал студентського об'єднання «МІФ» (Модерна інтелектуальна фольклористика) – «Святий Миколай VS Дід Мороз» [XVIII]. Представлений зразок лонгріду відповідає всім необхідним ознакам: актуальність, логічна структура, відсутність складних мовних зворотів, індивідуальний стиль автора.

Одним із мультижанрових форматів, який досить активно розвивається в українському медіапросторі, є подкаст. Подкаст класифікують як інформаційно-аналітичний інтернет-жанр, адже матеріал поєднує в собі риси обох жанрів, проте оскільки головною метою подкасту є висловлення власної думки, оцінки дійсності, то ми виконали аналіз матеріалу цього жанру в групі аналітичних.

Цікавим для аналізу є аудіоподкаст «Українські історичні пісні», перший епізод якого присвячений одній з головних пісень різдвяного канону – колядці

«Нова радість стала» [XIX]. Подкаст веде кандидат історичних наук, археолог та музикант Павло Нечитайло, експерткою серії запрошено Ірину Клименко, докторку мистецтвознавства, професорку Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. В подкасті розвивається дискусія про походження колядок, коли і де вперше вони були зафіксовані, також вагому увагу отримала тема радянських покручів та інших трансформацій тексту знаменитої коляди.

В групі інших аналітичних жанрів репрезентація календарної обрядовості свят зимового циклу відбувається рідше, оскільки такі жанри як огляди, критика, авторські колонки витісняються з сучасного медіапростору більш актуальними жанрами, які були висвітлені у нашій роботі вище.

В сучасному віртуальному просторі широко представлені матеріали, що класифікуються як художньо-публіцистичні. Ця група медіажанрів вважається найбільш суперечливою категорією з точки зору текстової модифікації, оскільки для них характерне активне використання художніх образів та експресії, щоб створити певний вплив на читача.

В художньо-публіцистичних жанрах представлене широке розмаїття візуальних робіт, наприклад, карикатури, меми, колажі та комікси. Найпоширенішим серед сучасної молоді є поняття мему, оскільки цей жанр медіатексту супроводжує нас щодня, ставши невід'ємною частиною життя. Меми є відповіддю користувачів мережі на певні соціальні та історичні події та можуть вважатись візуальним віртуальним фольклором, оскільки є творінням суспільства, не мають авторства та є відтворюваними.

Науковиця Ірина Григоренко в збірнику наукових статей «Інтернет-фольклор: основні теоретичні підходи до визначення поняття» зазначає, що «Визначення інтернет-фольклору як гібридної народної творчості в контексті нових комунікаційних можливостей на основі інтернет-технологій, є фундаментальною ознакою цього явища. При цьому пріоритетним є середовище поширення (Інтернет/ інтернет), яке і стає генератором форм, жанрів, типів та

тем фольклорної комунікації». [7, с.71] Також вона зазначає, що «новітня теорія інтернет-фольклору має тенденцію до відокремлення від фольклористики в дисципліну, що межує з цифровою етнографією, мережевою антропологією та масмедійною теорією». [7, с. 71]

Розвиток інформаційних технологій відкриває широкі можливості для збереження традиційного фольклору та створення його нових форм фольклору, проте водночас зміни в методах комунікації не мають позитивного впливу на традиційний фольклор, оскільки існує тенденція до змін його форми під впливами засобів технічної репрезентації. Новітній інтернет-фольклор характеризується гібридним поєднанням усної, письмової, візуальної та аудіальної форм, тобто його мультимедійна природа і використання віртуальних медіа як засобу комунікації.

Проте, якщо ми говоримо не про репрезентацію, а про про явище утворення інтернет-фольклору, який як і класичний фольклор, є анонімним, то до цієї категорії ми можемо віднести лише тексти художньо-публіцистичного жанру: меми, пости, анекдоти і т.д., оскільки для аналітичних та інформаційних медіажанрів важливе авторство. Навіть якщо і можна віднайти автора (реального чи такого, що використав нікнейм), то сам принцип функціонування інтернету вже апріорі передбачає вільне і неконтрольоване поширення цих творів під іншими іменами, на інших сайтах з додаванням іншого тексту, окремих деталей, які створюють варіанти першопочаткового тексту.

Ми підготували підбірку мемів, що репрезентують особливості святкування свят зимового календарного циклу. В Додатку І представлені фотоматеріали, що іронічно висвітлюють традиції вечорниць на Андрія. Ілюстрації, що демонструють важливість обрядової страви куті та традиції колядування для українського суспільства представлені в Додатку Ї та К. Мем, що дотепно ілюструє відмінність українських традицій від культури західноєвропейських держав представлений в Додатку Й. Підбірка мемів в Додатку Л присвячена традиції купання на свято Водохреща.

Отже в сучасному світі, насиченому цифровими технологіями та соціальними мережами, меми стали значущим інструментом візуальної комунікації та культурного вираження, вони швидко поширюються та впливають на уявлення та сприйняття різноманітних аспектів життя, включаючи традиції та обряди.

Аналіз використання мемів в контексті календарної обрядовості зимового циклу свідчить про їхню значущість у формуванні та поширенні культурної традиції та ідентичності. Меми відображають ставлення сучасного суспільства до традиційних обрядів, а також його уявлення про культурні цінності.

Особливо важливою є можливість використання мемів як інструменту для залучення молодого покоління до вивчення та усвідомлення значення культурної спадщини. Інтеграція мемів у популярні культурні та інформаційні формати сприяє активізації інтересу до традицій та обрядів, забезпечуючи їхню релевантність у сучасному світі.

В нашому дослідженні також варто звернути увагу на блоги як вид нових медіа, де автори можуть висловлювати свої погляди на певну тему в постах за допомогою тексту та зображень. Блоги переважно розміщені на таких інтернет-платформах як Instagram, Telegram та TikTok.

В сучасному медіапросторі не представлені блоги, які висвітлюють виключно теми, що стосуються зимових календарних свят, проте є безліч прикладів, де лідери думок публікують пости, присвячені цій тематиці. Прикладами таких блогів є «krapka.krapka» [XXV], «Етнографічні історії Сізо Сізенко» [XXVI], «Гриби, гроби та дисертації» [XXVII]. Наводимо приклад тексту посту про Андріївські вечорниці [XVIII] в блозі «Гриби, гроби та дисертації» в Додатку М.

Всі представлені вище блоги можна вважати новітньою формою медіа, оскільки вони володіють певним переліком ознак. Блогер виступає як лідер думок, який має вплив на суспільство, блоги актуальні та швидкозмінні, вони можуть оновлюватися регулярно, щоб утримувати аудиторію в курсі останніх

подій або поділитися свіжими думками та ідеями. Також блоги зазвичай мають можливість коментування, що створює сприятливе середовище для обміну думками та ідеями. Щоб отримати успіх, блог має бути мультимедійним, поєднуючи новітні формати комунікації.

У цьому підрозділі було досліджено різноманітні форми репрезентації зимового циклу свят у віртуальному просторі. Проаналізувавши матеріали інформаційних, аналітичних та художньо-публіцистичних жанрів, ми можемо зробити низку важливих висновків.

Нами виявлено, що обрядові свята зимового календарного циклу широко представлені у сучасному медіапросторі через такі жанри, як замітки, репортажі, інтерв'ю та мультимедійні жанри. Це свідчить про активний інтерес суспільства до традицій та обрядів. Інтерв'ю виявилось одним із ключових та актуальних форматів для висвітлення інформації про зимовий святковий календар. Зокрема, інтерв'ю-факт, інтерв'ю-анкета та бліц-інтерв'ю є найбільш поширеними формами подачі інформації у пресі, аудіовізуальних ЗМІ та інтернеті. Також варто зазначити, що подкасти відіграють значну роль у висвітленні української традиції, поєднуючи в собі як інформаційний, так і аналітичний підхід, оскільки дає можливість висловлювати власні думки та оцінки щодо дійсності. Звісно, ефективним методом репрезентації є використання мемів як візуальних медіатекстів художньо-публіцистичного жанру, оскільки такий підхід дозволяє охопити максимальну кількість реципієнтів, які активно споживають представлені медіатексти.

ВИСНОВКИ

Підсумовуючи результати проведеної роботи, можна стверджувати, що паралельно з глобалізацією розвивається і прагнення суспільства до самоідентифікації. Важливим аспектом самовизначення є збереження тяглості та сталості традицій. Одним з основних механізмів передачі цілісної системи національних цінностей від покоління до покоління є свята. В інформаційному просторі тісно переплітаються традиційні та інноваційні моменти як у самій системі свят, так і в способі їх функціонування в суспільстві. Розуміння семантики традиційних свят у сучасному соціумі є важливим для духовного розвитку та самоідентифікації суспільства. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки.

Проаналізувавши історіографію дослідження та підходи до проблеми жанрового розподілу сучасних віртуальних медіа, доходимо висновку, що поле сучасної комунікації в суспільстві має чітку тенденцію до мережецентричності. Технологічний прогрес, всеосяжна еволюція та пріоритети світового суспільства впливають на способи та форми репрезентації актуальної інформації в інтернет-просторі. Більшість класифікацій жанрів в медіа ґрунтується на об'єкті відображення дійсності інформації, носії інформації, способі відображення медіакомунікації, критеріях композиції тексту та мовно-стилістичних особливостях. Дослідивши медіастилістичний і журналістський підходи до проблеми жанрового розподілу, все ж було вирішено зосередитися на традиційній класифікації медіажанрів, виділяючи такі групи жанрів: інформаційні, аналітичні та художньо-публіцистичні. Проте при аналізі текстів сучасних віртуальних медіа необхідно звертати увагу на гетерогенність жанрів, оскільки комп'ютерний дискурс характеризується різноманітністю жанрів та їх еволюцією.

Дослідивши особливості архітекτονіки текстів медіажанрів та їх внутрішню класифікацію, доходимо висновку, що тексти інформаційного жанру

є домінуючою жанровою групою в медіасфері та становлять основу сучасної жанрової системи ЗМІ. Однак говорити про це як про сталу тенденцію не можна, оскільки у зв'язку з нестримним розвитком медійного поля з'являються нові жанри та простежується синергія всіх жанрів. Також варто зазначити, що в сучасному медіапросторі дедалі більше онлайн-медіа звертають увагу на подкасти як ефективний та доступний формат поширення інформації. Питомо аналітичний жанр статті трансформується і віднаходить нові прояви в суміжних жанрових типах і форматах лонгріду, мультимедійної статті, тощо. Медіатексти, що належать до художньо-публіцистичного жанру, ґрунтуються на емоційному переживанні певних фактів та їх осмисленні в художній формі. Згідно з нашими дослідженнями, найактуальнішими формами репрезентації обрядового фольклору зимового календарного циклу в художньо-публіцистичному жанрів є мем та блог.

Дослідивши історіографію вивчення української календарної обрядовості шляхом огляду фундаментальних праць фольклористів, можемо стверджувати, що український обрядовий фольклор був і залишається нині надзвичайно важливим елементом духовної культури народу. На початку 19 століття основи систематичного вивчення українського фольклору та народної культури заклав польський етнограф Зорян Доленга-Ходаковський. Пізніше представники Харківської фольклористичної школи відіграли важливу роль у розробці методів дослідження та зробили значний внесок у вивчення української традиційної культури. Особливо слід відзначити етнографічні дослідження Михайла Максимовича “Дні та місяці українського селянина” та Павла Чубинського “Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский Край” – ці праці стали революційними в дослідженні календарного циклу та сприяли систематизації звичаїв та обрядів.

Дослідивши хронологічний та світоглядний аспекти побутування свят зимового календарного циклу в контексті української обрядовості доходимо висновку, що дослідження не лише збагачує наше розуміння традицій та

культурної спадщини, але й відкриває перед нами потенціал до збереження, поширення та репрезентації цих матеріалів. Дослідження народного календаря потребує комплексного підходу, який передбачає глибокий аналіз матеріалу, враховуючи контекст та регіональні особливості. З календарних обрядів і звичаїв розвинулося багато традицій родинного життєвого циклу, тому подальше дослідження свят зимового календарного циклу потенційно може розширити наше розуміння традицій та звичаїв українського народу.

Виконавши жанроцентричний аналіз календарних свят зимового циклу представлених у віртуальних медіа, висновкуємо, що обрядові свята зимового календарного циклу широко представлені у сучасному медіапросторі у всіх групах жанрів, проте, все ж, деякі жанри є домінуючими в системі репрезентації обрядового фольклору. У групі інформаційних жанрів такими є замітки, зокрема замітки-поради та замітки-анонси, репортажі та інтерв'ю: інформаційне, бліц-. У таких інформаційних жанрах як звіт, прес-конференція, протокольне інтерв'ю, веб-інтерв'ю, інтерв'ю-дайджест, редакційний коментар, матеріали про зимовий святковий календар представлені зрідка.

Розглядаючи аналітичну групу жанрів, можна зазначити, що у зв'язку з розвитком сучасного інтернет-простору жанр статті розвивається та змінюється, матеріали доповнюються аудіовізуальним контентом і тому на позначення статті нині часто використовують терміни «мультимедійний матеріал» та «лонгрід». У цих жанрах широко представлена інформація про народний календар. також передовим жанром репрезентації є подкаст. Такі аналітичні жанри як класичний огляд, рецензія та традиційна аналітична стаття поступово виходять з актуального медіапростору, трансформуючись, щоб відповідати запиту суспільства.

Цікавою для нашого дослідження стала група художньо-публіцистичних жанрів, оскільки в сучасному віртуальному просторі вони посідають значне місце. Художньо-публіцистичні жанри називають авторськими медіа, оскільки це середовище характеризується вербалізацією мовної свідомості індивіда та її

проекція на масову аудиторію. У художньо-публіцистичних жанрах представлене широке розмаїття візуальних робіт, наприклад, карикатури, меми, колажі та комікси. Цікавим феноменом є жанр мему, що водночас є репрезентативним медіатекстом та явищем постфольклору. Мемі стали значущим інструментом візуальної комунікації та культурного вираження, вони швидко поширюються та впливають на уявлення та сприйняття різноманітних аспектів життя, включаючи традиції та обряди. Карикатури та колажі як спосіб репрезентації майже використовуються, водночас жанр коміксу є досить актуальним жанром та широко застосовуються для освіти дітей та підлітків. У висновках також хочемо звернути увагу на блог як спосіб репрезентації календарної обрядовості. Оскільки блоги створюються переважно на та таких медіаплатформах як Instagram, Telegram та TikTok, вони мають вагомий вплив на свідомість реципієнтів. У сучасному медіапросторі не представлені блоги, які висвітлюють виключно теми, що стосуються зимових календарних свят, проте є безліч прикладів, де лідери думок публікують пости, присвячені цій тематиці. Дискусійним є питання достовірності інформації, що репрезентується, оскільки неможливо перевірити, якою фактологічною базою користувався автор/-ка контенту, саме тому в сучасному медіапросторі публікується багато недостовірної інформації. Це питання може стати основою для майбутніх досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білицька В. Граматичні особливості текстів відеорепортажів // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна. 2014. Вип. 49. С. 6-7.
2. Борисенко В. Грудень: народний календар // Наука і суспільство. 1991. № 11. С. 74–75.
3. Василенко М. К. Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : монографія . Київ : Ін-т журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка, 2006. 238 с.
4. Вольфф Ф. Журналістика газет і журналів; пер з нім. В. Климченка. Вид. 2-ге, перероб. Київ. : Центр вільної преси, 2017. 377 с.
5. Воропай О.І. Звичаї нашого народу: етнограф. нарис / Мюнхен: Українське видавництво, 1958 . Т. 1. 1958. 448 с.
6. Гарус А., Яніцький А. Бізнес-моделі медіа на прикладі українських онлайн-видань суспільно-політичної та економічної тематики. Київ : Центр вдосконалення економічної журналістики при Київській школі економіки, 2019. 32 с.
7. Григоренко І. Інтернет-фольклор: основні теоретичні підходи до визначення поняття. Гуманітарний корпус: [збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії]. 2019. Вип. 23 (том 1). С. 70–72.
8. Грушевський М. С. Історія української літератури : в 6. т., 9 кн.; [упорядник В. В. Яременко ; автор передмови П. П. Кононенко ; приміт. Л. Ф. Дунаєвської]. Т. 1. Київ : Либідь, 1993. 392 с.
9. Денисюк І. Літературознавчі та фольклористичні праці: у 3 т., 4 кн. Т. 3: Фольклористичні дослідження. Львів, 2005. 404 с.
10. Денисюк Ж. Постфольклор інтернет-комунікації в аксіологічному вимірі. Київ : НАКККиМ, 2017. 409 с.

- 11.Денисюк Ж. Постфольклорні креолізовані твори у вимірі візуальної інтернет-комунікації. Мистецтвознавчі записки. 2017. Вип. 31. С. 134–143.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mz_2017_31_16
12. Дергач Д. В. Медійна жанрологія в дискурсі сучасного філологічного знання /Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. 2014. Випуск 28. С. 26-35.
- 13.Доманицький В. Піонер української етнографії (Зоріан Доленга-Ходаковський). Записки наукового товариства ім. Шевченка. 1905. Т. LXV. Кн. 3. С. 1—43.
- 14.Дубенська О. Послухай мене. Як розвивається ринок подкастів в Україні та світі. URL: <https://adsider.com/ua/poslukhay-mene-yak-rozvyvaietsia-rynok-podkativ-v-ukraini-tasviti/>.
- 15.Жанрологія журналістських творів : навчальний посібник / Дрешпак В. М. Дніпро : УМСФ, 2021. 186 с.
- 16.Захарченко А. Інтернет-медіа: інтерактивний навчальний посібник для курсу «Підтримка сайту» для студентів відділення «Видавнича справа та редагування». Тернопіль, «Крок». 2014. 198 с.
- 17.Доленга-Ходаковський З. Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського (з Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянщини і Полісся). Київ, 1974. С. 127.
- 18.Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті [Електронний ресурс]: навчальний посібник / І. Ю. Тонкіх. Електроні дані. Запоріжжя: ЗНТУ, 2017.
- 19.Килимник С. Від автора. Вступна стаття до I тому першої книги праці «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. Київ: Обереги, 1994.
- 20.Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні / Львів. : «Кобзар», 1993.

21. Кирчів Р.Ф. Маніфест української фольклористики. Народна творчість та етнографія. 2006. №3.
22. Комунікаційно-жанрова специфіка художнього репортажу в сучасній періодиці / О. М. Бикова // Наукові записки Інституту журналістики. Київ. 2014. Т. 54. С. 151-155.
23. Концепты и контрасты : монографія / Н. В. Петлюченко, С. И. Потапенко, О. А. Бабелюк, Е. Л. Стрельцов и др. ; под. ред. Н. В. Петлюченко. Одесса : Издательский дом «Гельветика», 2017. 632 с. , 280-281.
24. Кузнецова О. Формат видів замітки в українській пресі/ Масова комунікація: історія, сьогодення, перспективи : науково-практичний журнал. 2015. № 7–8 (6). С. 137–142.
25. Курочкін О. В. Новорічні свята українців: Традиції і сучасність/ АН УРСР, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. Київ : Наук. думка, 1978. 191 с.
26. Курочкін О. В. Причинки до обрядовості осінньо-зимового циклу на теренах Чорнобильщини / Полісся України : зб. наук. пр. Львів : Ін-т народознавства НАН України, 1997. Випуск I : Київське Полісся, 1994. С. 330–339.
27. Курочкін О. В. Українські новорічні традиції (проблеми реконструкції ритуалу й світогляду) : Дис. док. істор. наук : 07.00.05 «етнологія». Київ, 1994. 432 с.
28. Ла Рош В. Вступ до практичної журналістики : навч. посіб. / Вальтер Ла Рош ; за заг. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. – К. : Академія української преси, 2005. – 229 с.
29. Лінгвістична іміджологія: словник термінів і понять / Л.І. Шевченко, Д.В. Дергач, Ю.Б. Дядищева-Росовецька, Д.Ю. Сизонов, Л.В. Шулінова; за ред. Л.І. Шевченко. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 216 с.
30. Максимович М. Дні і місяці українського селянина. Київ, 2002.
31. Мацишина І. Структура мультимедійного сторітелінгу (на прикладі лонгріду) // Кросмедіа: контент, технології, перспективи: колективна

- монографія / за заг.ред..н.із соц..ком. В. Е. Шевченко; Інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ: Кафедра мультимедійних технологій і медіа дизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2017. 234 с.
32. Медіалінгвістика: словник термінів і понять / Л. Шевченко, Д. Дергач, Д. Сизонов; за ред. Л. Шевченко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. С. 124.
33. Народознавча спадщина П. Чубинського з погляду сучасної етнології / Г. Скрипник // Народна творчість та етнографія. 2009. № 2. С. 4-23.
34. О народной поэзии славянских племен : рассуждение на степ. Магистра Филос. Фак. первого Отд-ния, канд. Моск. ун-та, Иосифа Бодянского / О. М. Бодянский. Москва: В тип. Николая Степанова, 1837. 154 с.
35. Потебня А.А. Объяснения малорусских и сродных народных песен. Ч. II. Колядки и щедровки — Отдельный оттиск из «Филологических Записок». Варшава. В Типографии Михаила Земкевича, 1887.
36. Потятиник Б. В. Інтернет-журналістика : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2010. 246 с.
37. Росовецький С. К. Український фольклор у теоретичному висвітленні : Підручник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 623 с.
38. Сизонов Д. Медіатекст та медіадискурс у сучасному медійному просторі // Studia Linguistica. 2013. Вип. 7. С. 389-392.
39. Скуратівський, Василь Тимофійович. Місяцелік : укр. нар. календар. Київ: Мистецтво, 1993. 206 с. : іл.
40. Теорія медіалінгвістики : підручник / Лариса Шевченко, Дмитро Сизонов/ за ред. Л.І. Шевченко. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2021. 214 с.
41. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом.

- Юго-Западный отдел. Материалы и исследования : [в 7 т.] / собрал П. П. Чубинский. Санкт-Петербург : [б.и.], 1872 -1878. Т. 3 : Народный дневник / изд. под наблюдением Н. И. Костомарова. Санкт-Петербург: [Тип. В. Безобразова и Комп.]. 1872. VIII, 486, II с. : ноты.
- 42.Українська етнологія: Навч. посібник / За ред. В. Борисенко. У45 Київ: Либідь, 2007. — 400 с.
- 43.Чабаненко М. Мультимедійність в інтернет-журналістиці: навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Журналістика» / Запоріжжя: Просвіта, 2018. 80 с.
- 44.Чемеркін С. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси. Київ. 2009. 240 с.
- 45.Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900 – 1941) : Стан і статус. Вст. слово Л. Масенко. Чернівці : «Рута», 1998. 208 с.
- 46.Штельмах М. Інтерв'ю в системі жанрів сучасної україномовної комунікації: автореф. дисертації канд. філол. наук. Київ, 2008.
- 47.Brinker K. Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden. 7, durchgesehene Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co., 2010.
- 48.Blum D., Knudson M., Henig R. A Field Guide for Science Writers. New York: Oxford University Press, 2006. Pp. xiv, 321
- 49.Krieken van K. Framing narrative journalism as a new genre: A case study of the Netherlands / Kobie van Krieken, José Sanders // Journalism. 2016. Vol. 18, Iss. 10. P. 1364–1380.
- 50.Maślanka J. Zorian Dołęga Chodakowski. Jego Jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmienni. Wrocław/Warszawa /Kraków, 1965. S.21–87.
- 51.Melo de J. M. Journalistic genres and formats: a classification model // Intercom RBCC, 2016. V. 39, № 1. P. 39–54.

Інтернет-ресурси

- I. <https://vechirniy.kyiv.ua/news/59230/>
- II. <https://tsn.ua/exclusive/naypopulyarnishi-rituali-na-andriya-yak-navorozhiti-svoyu-dolyu-1931491.html>
- III. <https://youtu.be/4sEjyv1Ju-0?si=n4OD0WLhchwjJ29D3>
- IV. <https://youtu.be/E-Xaw2rwGuw?si=MXqM8XENtnKWrbbs>
- V. <https://www.youtube.com/>
- VI. https://youtu.be/rG-yJC_RZWs?si=r-3eTIVVQ_KqJJmd
- VII. <https://youtu.be/QCvTo5z384o?si=6zDS6nz9CdiZUnV>
- VIII. <https://youtu.be/0sotlg5dLws?si=bUbM1JjpCwn--gBA>
- IX. <https://www.mixcloud.com/UrbanSpaceRadio/playlists/%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%B0%D0%B6/>
- X. <https://slukh.media/christmas-radio/>
- XI. <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/rizdvo-yak-svyatkuvali-ukrajinci-foto-novini-ukrajini-50379225.html>
- XII. <https://www.radiosvoboda.org/a/photo-vodohresche-kyiv/29719454.html>
- XIII. <https://youtu.be/G8tRzCnTx-s?si=ZtaL8kZMqGGfTGMc>
- XIV. <https://youtu.be/PhEZyPw4wmg?si=fqCIDHzLvb9AEo39>
- XV. <https://1plus1.ua/novyny/rizdvo-dla-mene-duze-sire-simejne-svato-shumei-pro-rizdvani-tradicii-u-svoij-rodini-intervu>
- XVI. <https://youtu.be/AW03ehHtaGI?si=yoNKIJqRADOvK7VV>
- XVII. <https://www.bbc.com/ukrainian/blog-history-55271317>
- XVIII. <https://telegra.ph/D%D1%96d-Moroz-VS-Svyatij-Mikolaj-12-17>
- XIX. https://www.youtube.com/watch?v=_6KTF-jchDo

- XX. <https://www.facebook.com/ukrlit.mem/photos/1052185034918852/>
- XXI. <https://twitter.com/home>
- XXII. <https://konivjab.net/mem-staryj-novyj-rik/>
- XXIII. <https://www.instagram.com/p/CYZefcRMbdB/>
- XXIV. <https://life.liga.net/rozvagy/news/a-tot-tretyi-prazdnik-svyatoe-kreschenie-memy-o-nyryanii-v-prorub>
- XXV. <https://www.instagram.com/krapka.krapka/>
- XXVI. <https://web.telegram.org/k/#@yarynkoko>
- XXVII. <https://web.telegram.org/k/#@culturaldeprivation>
- XXVIII. <https://t.me/culturaldeprivation/1336>
- XXIV. <https://kyrios.org.ua/literature/vinchuvannya/14856-mi-priyshli-vas-privitati.html>
- XXV. https://archive.org/stream/vahylevych1983/vahylevych1983_djvu.txt

ДОДАТКИ

Додаток А

[5]

«Святий Микола-Чудотворець на небі не сидить, а тут, на землі, людям помагає. Не те, що Касян — за панича убрався і до Бога пішов жалітися на людей: «Вони, — каже. — Миколу шанують, почитають, на його ім'я церкви будують, а мене й не згадують!» Бог вислухав Касяна та й каже до янголів: «Покличте мені святого Миколу. Скажіть, щоб зараз прийшов!»

— Нема його на небі! — кажуть янголи.

— А де ж він?

— Пішов на Чорне море людей рятувати!

— Почекай, — каже Бог до Касяна. — Микола прийде, тоді поговоримо!

За якийсь час Бог знову посилає янголів за святим Миколою.

— Нема його, — кажуть янголи, — на землі людей від пожежі рятує!

Втретє посилає Бог янголів за святим Миколою.

— Нема його, — кажуть янголи, — він кайдани розбиває, козаків з турецької неволі визволяє!

Аж за четвертим разом з'явився святий Микола перед Богом: в старій свиті, мотузком підперезаний, чоботи в болоті і руки в гязі.

— Де ти був? — спитав Бог, а святий Микола йому відповідає:

— Помагав мужикові воза з багна витягнути!

— Ось бач, — каже Бог до Касяна, — за що його люди шанують? Він на небі не сидить, на землі діло робить, а ти паном одягнувся і тут. на небі кутки обтираєш. Иди геть від мене!.. Будуть тебе люди боятися, але не будуть шанувати».

«Один чоловік їхав лісом і захопила його ніч. Мусів ночувати. Випріг він воли, дав сіна. Коли дивиться: недалечко від нього на пустирі звіряче збіговисько. Злякався чоловік, ще б пак! Вовки, лисиці, зайці, ведмеді... таке назбігалось — страх глянути! Сидить заєць поруч з вовком і не боїться його: «Що за дивовижа?» — думає собі чоловік. А коли йому вже від серця відлягло, він пильніше придивився і побачив: сидить поміж тією звіриною святий Микола — старий сивий чоловік. Сидить і щось тим звірам розказує, а вони слухають, розвісивши вуха».

«Опівночі надходить св. Николай з сивов бородов, і як свиснув, то всі звірі ся злетіли. Він собі сів на престолі і так каже до медведя: «Ти маєш завтра з'їсти Панькового вола; ти, лисе, маєш у Доцьки всі кури поїсти; ти, дику, маєш знищити побережнику кукурудзу». І так далі, кожному звіреві назначив, що має з'їсти. Вкінці звернувся до вовка і каже: «А ти маєш нині досвіта з'їсть Процевого лисого коня, він пасе ся на сіножаті під лісом». А той Проць, як говорить далі в легенді, чув наказ св. Николая вовкові, але задумав обдурити вовка, а тим самим і св. о. Николая. Він замастив болотом коневі лисину. На другу ніч збіглися звірі до св. Николая і «здають перед ним справу», що хто весь день робив. Говорив медвідь, лис, дик і аж приходить вовк: «Я не з'їв лисого коня, — каже вовк, — бо там його не було». — «То з'їж самого Проця, — каже св Николай, — бо він тебе обдурив!» Як се наш Проць учув, аж мало не злетів з дерева...»

Записано від Марії Прокопчук, жінки понад 50 років. Походить з Харківщини (назву села оповідачка назвати відмовилась). Подібна легенда є в книзі Іванової: «Жизнь и повѣрья крестьянъ Купянскаго уѣзда...», Харьковъ, 1907

«Був колись такий чоловік, що не боявся відьом, називався Спиридон. Парубком був такий гарний, що дівки так і бігали за ним. До нього горнулась одна дівка: вона і так, і сяк, а він — ніяк!.. Одного разу він посварився з нею, а вона була відьма і сказала: «Ось я тебе цю ніч задую!».

Настала ніч темна-претемна. Прийшла відьма душити Спиридона, а він не спав і почув, що вона крадеться до нього: в кішку обернулась і очима світить. Тільки скочила кішка Спиридонові на груди, а він її — за хвіст та об землю — бух! Убив і в рів закинув.

Ранком люди знайшли тіло відьми, поховали і хрест поставили. А відьми, звісно, громадою живуть і одна за одну заступаються. Як довідалися відьми про таку подію, постановили розірвати Спиридона на шматки. Знову наступила ніч — ще темніша, як перша була. Спиридон пішов на могилу відьми, виліз на хрест і сів на ньому, щоб відьма не встала з гробу.

Відьми зібралися, та що підуть де хати св. Спиридона, а його вдома нема — на хресті сидить. А відьми на хресті не можуть побачити.

Що підуть відьми до могили: ходять кругом, ходять — не бачать нічого! Коли це убита відьма прорекла: «Сидить на моєму хресті, і я не можу встати!» Як відьми те почули, зразу догадалися, про кого річ. Почали раду радити, як узяти до своїх рук св. Спиридона. От одна і каже: «Полетімо до Києва, до київської відьми, вона нам скаже, як його взяти!».

Полетіли... Прилітають назад, прилетіла з ними і київська відьма. А та відьма мудра була: походила, подивилася, понюхала скрізь, та й каже: «Зберіть зараз дванадцять недогарків свічок, спалимо хрест і візьмемо св. Спиридона».

Відьми почали збирати недогарки. Назбирали дванадцять недогарків, засвітили і почали палити хрест. Палять ото вони та й палять той хрест, і скоро він уже впаде на землю. Святий Спиридон бачить, що біда, та й каже: «Господи, Боже укороти ночі хоч трошки, щоб хрест не перегорів до ранку, а то мені — смерть!» Тільки він це сказав, а півні : «Ку-ку-ріку!» Відьми й розлетілися на всі боки — хто куди встиг, а святий Спиридон остався живий. Ото Бог укоротив ночі для святого Спиридона, і так воно навіки залишилося.»

Ми прийшли вас привітати
І про свято розказати,
Про святе Різдво Господнє
Проспівали Вам сьогодні.
Нехай Вам сповняться думки,
Що хочете – бажаєм тричі
І жийте в щасті всі роки,
Аж доки Бог Вас не покличе.
А нині з святом Вас вітаєм –
Христос ся рождає!
Дай, Боже Христе, ключі небесні,
Щастя, здоровля, прибутки чесні.
На кожному броді і перевозі
Най при вас буде Бог у дорозі.
Христос ся рождає!
Під вашу стріху,
У вашу хатину
Принесли ми нині
Веселу новину.
Най у вашій хаті
Бог перебуває –
Христос ся рождає!

Джерело: “Народні пісні в записах Івана Вагилевича”

Стоїт, ми стоїт світлонька нова.

А в тій світлині, гей, газдиненька.

Гей, газдиненька на ім'я Анна.

З челядю говорить, в квартиру се дивит.

Дивит се, дивит в чистое поле,

В чистое поле, під темний лісок.

Ой, висмотрила дивное звіря,

Дивное звіря, тура-олень,

На головці ж му дев'ять рожечків.

Ой, крикнула ж вна на свої слуги:

«Служеньки мої найвірнійшіі!

Беріть же собі шовкові сіти,

Другі заберіть ясенькі стріли:

Ой, виходіте в чистое поле,

В чистое поле, під темний лісок,

Єдні ж завержте шовкові сіти,

Другі застрійте яснії стріли,

Чей спіймаєте дивное звіря,

Дивное звіря, тура-олень.

Як спіймаєте, відразу вб'єте,

Відразу вб'єте, роги зщибете.

Роги зщибете, шубу здоймете.

Та повісите в новій світлонці,

Ой, принесете та повісите,

Та повісите в новій світлонці,

В новій світлонці та на стінонці.

Все ж того буде, гей, газдинонці,
Гей, газдинонці на ім'я Анна.

У столичному музеї влаштують вечорниці з давніми обрядами

10 ГРУДНЯ 2021, 10:33

У Музеї Івана Гончара в неділю відбудуться традиційні вечорниці на Андрія з танцями, співами та давніми обрядами.

У неділю, 12 грудня, з нагоди Дня святого Андрія Первозванного, в в музеї відтворять традиційні вечорниці з народними обрядами. Серед них буде обряд кусання Калити (обрядовго коржа), який супроводжується випробовуваннями для кожного сміливого, а також ворожіння, співання пісень і танці.

Грати до світанку буде «ЩукаРиба» — молодий фольклорний гурт з Києва, що грає традиційну музику Слобожанщини, Полтавщини, Черкащини, Полісся. Відтворює автентичне звучання музик, що грали 100 і більше років тому, без обробок і змін.

Вхід дозволений лише за наявності сертифікату про повний курс вакцинації, сертифікату про одужання або негативного ПЛР тесту, зробленого менш як за 72 години до події.

Коли: 12 грудня о 19:00.

Де: НЦНК «Музей Івана Гончара», вул. Лаврська, 19.

Вартість: 150 грн. Квитки можна буде придбати на вході.

Також з нагоди Дня святого Андрія Первозванного киянам розкриють секрети вишитих рушників у муніципальній книгарні «Сяйво книги».

Ольга КОСОВА, «Вечірній Київ»

Найпопулярніші ритуали на Андрія: як наворожити свою долю

Дата публікації 14.12.21

Наворожити собі майбутнє саме у свято Андрія для незаміжніх - обов'язковий ритуал, кажуть езотерики.

Наворожити собі долю, дізнатися, що принесе наступний рік та яким буде майбутній обранець для дівчини завжди намагались саме в ніч на Андрія. І попри те, що церква традицій не схвалює – люди вірять, що ця ніч - наймагічніша у році.

Раніше всі дівчата один одному писали папірці з іменами. Наприклад, Оксана ворожила на свою долю ще в школі. Тоді, згадує - зібрала папірці з іменами, поклала під подушку. Через рік до неї додому прийшов колишній однокласник і сказав, що хоче зустрічатися. Ще через чотири роки вони одружилися. А цього річ відсвяткували 22 річницю разом і виховують сина.

Наворожити собі майбутнє саме у свято Андрія для незаміжніх - обов'язковий ритуал, кажуть езотерики. Два найпопулярніші ритуали - це ворожіння на дзеркалах та тінях - вони мають бути при вимкненому світлі. Для першого треба взяти два дзеркала, поставити навпроти і запалити між ними свічку.

У другому ж, написати свої бажання на аркуші: далі слід зім'яти його, підпалити, піднести до стіни і дивитись що саме нагадує тінь. Езотерики переконують, що головне у магію повірити.

Звичай та прикмети на Стрітіння: що зробити у день свята

Дата публікації 14.12.21

Які обряди проводять на Стрітіння та чого не радять робити.

2 лютого за новим церковним календарем та 15 лютого - за старим православні християни відзначають Стрітення Господнє. У народному календарі - свято Стрітення. Розповідаємо, які існують народні традиції, обряди та прикмети цього дня.

- Що потрібно робити в церкві на Стрітення Господнє
- Які обряди проводять на Стрітення
- Прикмети на Стрітення Господнє

Одна з найстаріших традицій свята Стрітення - освячення свічок в церкві. Перед початком літургії відбувається особливий «Чин благословення свіч» - над свічками промовляють молитву, потім окроплюють їх святою водою і роздають вірянам. Стрітенські свічки забирають додому і запалюють під час молитви.

Часто стрітенським свічкам приписують магічні властивості - ніби вони здатні відганяти злих духів і оберігати будинок від блискавки. Церква вважає, що у цього повір'я язичницьке коріння, а силу має тільки молитва, для якої і запалюється свічка - з особливим проханням до Бога.

Освячені на Стрітення свічки зазвичай зберігають біля ікон протягом усього року. Вважається, що недогарки від цих свічок не можна викидати - краще віднести до церкви для переплавки. Також заборонено їх передавати «цілителям» і «знахарям» - це розцінюється як святотатство.

На Стрітення також освячують воду - вона вважається цілющою, і, за повір'ями, допомагає від хвороб і пристріту. Раніше існував звичай опівночі на Стрітення набирати воду з трьох колодязів - нібито вона має чудодійні властивості. Цією водою окропляли хворих, в ній купали дітей.

Які обряди проводять на Стрітення

За старих часів на Стрітення проводили спеціальний обряд. Вважалося, що після зими в оселі накопичується негативна енергія, й вона може накликати в дім біду.

Прикмети на Стрітення Господнє

У народі вважають, що цього дня зима зустрічається з весною, тому особливу увагу звертали на погоду. Кажуть: «Яка погода на Стрітіння, така і весна буде»:

почався капіж - буде хороший урожай пшениці, а якщо хуртовина - хліба не буде;

півень нап'ється води - весна буде рання і тепла;

небо зоряне - весна пізня;

якщо сонце перед заходом вигляне, значить вже пройшли останні морози;

якщо заметіль триватиме цілий день, то і зима розтягнеться ще на один місяць.

Радять цього дня звертати увагу і на народні прикмети:

на Стрітіння не можна вимітати сміття з дому;

якщо шити і вишивати в цей день, то в дім може вдарити блискавка;

не варто вирушати в далеку дорогу - розлука може стати довгою;

лаятися на Стрітіння - до біди;

класти гроші на кухонний стіл - до бідності.

З грошима на Стрітіння треба бути особливо обережними: якщо знайшли на дорозі гроші, то піднімати не можна - аби не взяти разом з ними щось недобре.

Вірити у ці прикмети чи ні - особиста справа кожного, але знати про них на завадить.

Фільтри пошуку					×
ДАТА ЗАВАНТАЖЕННЯ	ТИП	ТРИВАЛІСТЬ	ХАРАКТЕРИСТИКИ	СОРТУВАТИ	
За останню годину Сьогодні Цього тижня Цього місяця Цього року	Відео	До 4 хвилин	У прямому ефірі	Відповідність	
	Канал	4–20 хвилин	4K	Дата завантаження	
	Список відтворення	Понад 20 хвилин	HD	Кількість переглядів	
	Фільм		Субтитри	Рейтинг	
			Creative Commons		
			360°		
			VR180		
			3D		
			HDR		
			Місцезнаходження		
			Придбано		

Молодий виконавець SHUMEI розповів, що завжди святкує Різдво вдома разом з родиною на Івано-Франківщині, де усі дотримуються своїх, автентичних різдвяних традицій.

Розкажіть, будь ласка, із чим у вас асоціюється Різдво, які у вас найкращі спогади?

Для мене це сімейне свято. Дуже щире, дуже щасливе, наскільки воно може бути у наших реаліях, але сімейне свято.

Як ви плануєте цьогоріч зустрічати Різдво, яким ви його бачите?

З батьками, звичайно, привезу друзів додому. У колі сім'ї, друзів. Такі у нас традиції. Ясно що Різдво під час війни це така штука... дивна. Сподіваюсь, вже наступне Різдво будемо у мирі, злагоді і без ракет.

Яка у вас є сімейна традиція на Різдво, яка кожного року повторюється?

Кількість страв на столі. Ми обходимо будинок, кропимо його свяченою водою, кропимо стайню. Оскільки я живу у такому місці, і там у нас є кури, кози. Це коли я приїжджаю додому. Зараз я у Львові живу. Традиції багато, насправді.

Яка пісня у вас найбільше асоціюється з Різдвом?

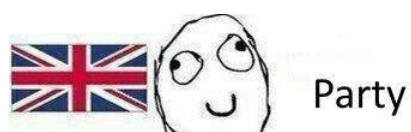
Напевно, це «Щедрик», «Тиха ніч» і Last Christmas.

Які фільми ви дивитесь на Різдво?

Один вдома.

Яка ваша улюблена різдвяна страва, на яку ви з нетерпінням чекаєте на святковому столі?

Одної нема, я все люблю. Для мене це кутя, це вареники з картоплею, бо вони чомусь на Різдво реально смачніші. Можливо й тому, що я їх давно не їв. І напевне, грибна юшка.

Party

die Fete

partido

шукати
дівчину в
реальному
житті

шукати
дівчину в
соцмережах

шукати
дівчину в
онлайн іграх

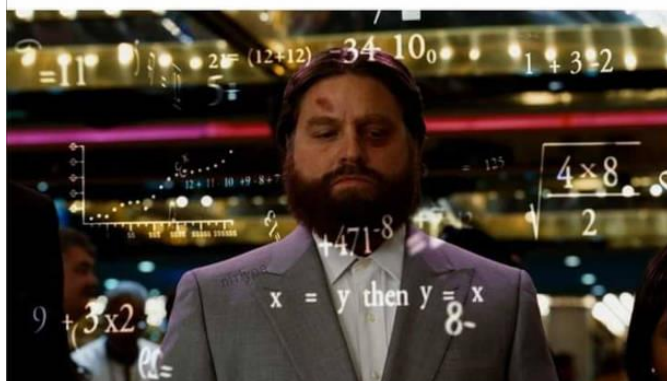

шукати
дівчину на
вечорницях

Коли іноземні партнери
намагаються зрозуміти, що таке
Старий Новий рік і чому ти його святкуєш.

Знайшла вчора в Тетяни Агапкіної дуже круту згадку про аналогії з кусанням калити в ранньовесняний період у слов'ян. В українців такого насправді не зафіксовано, але в балканослов'янській традиції це є і зветься ламкане, хамкане чи ацкане.

На Масничні заговини (останній день Масляної) на нитці підвішували хліб, халву, яблука (! — прямо так само, як на геловінські вечорниці), яйце, сир тощо. Всю конструкцію привішували до сволока, сильно розхитували, а там без рук йди і пробуй це діло вкусити. Яблука, до речі, могли і в таз із водою закидати.

Сенс цього кусання — відхопити й собі шматочок власного щастя, долі на наступний рік. І ось тут прикметно, що у західних і східних слов'ян це фіксується у різдвяно-новорічному циклі, а у південних — на початку весни.

Там ще є продовження, коли залишки яйця чи халви після того всього знімали з нитки, а саму її підпалювали. Так ворожили далі, називаючи імена всіх членів родини або всіх старших у селі. На чиєму імені нитка згасне — тому цього року й померти. Якщо нитка згоріла до кінця, то вважається, що цього року всі будуть живі й здорові. До наступної Масляної. Там можна знову поворожити:)

П.С. Лекцію про Масляну (хто тоді долучився з донатами до зборів) думаю провести на початку березня. Щодо дат і часу буду списуватися приватно з тими, хто донатив. Можливо, буде за цей час ще один збір, і хто тоді не встиг, то матиме змогу ще підтягнутися.